তৃতীয় গোট : ভাৰতীয় কাব্য আৰু নাটকৰ চানেকি

১। ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰ — ভাৰততীর্থ (গীতাঞ্জলি)

২। ৰমাকান্ত ৰথ —অশ্বাৰোহী (কবিতা মাধুকৰী)

৩। হানুছ (নাটক) — ভীষ্ম সাহনী (মূল), নীৰাজনা মহন্ত বেজবৰুৱা (অনুবাদ)।

(ক) ১ নম্বৰৰ চমু প্রশ্নোত্তৰ (১০টা)

১। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটোৰ ৰচক কোন?

উত্তৰ: ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰ।

২। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটো কোনখন কাব্যগ্রন্থৰ অন্তর্গত?

উত্তৰ: গীতাঞ্জলি।

৩। ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰে কোনখন গ্রন্থৰ বাবে নোবেল বঁটা লাভ কৰিছিল?

উত্তৰ: গীতাঞ্জলি।

৪। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটোৰ মূল ভাব কি?

উত্তৰ: ভাৰতৰ জাতীয় ঐক্য, মানৱতাবাদ আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়।

৫। 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোৰ কবি কোন?

উত্তৰ: ৰমাকান্ত ৰথ।

৬। ৰমাকান্ত ৰথ কোন ভাষাৰ এগৰাকী প্রসিদ্ধ কবি?

উত্তৰ: ওড়িয়া ভাষাৰ।

৭। 'হানুচ' নাটকখনৰ মূল ৰচক কোন?

উত্তৰ: ভীষ্ম সাহনী।

৮। 'হানুচ' নাটকখনৰ অসমীয়া অনুবাদক কোন?

উত্তৰ: নীবাজনা মহন্ত বেজবৰুৱা।

৯। ভীষ্ম সাহনী কোন ভাষাৰ সাহিত্যিক?

উত্তৰ: হিন্দী ভাষাৰ।

১০। 'হানুচ' নাটকৰ কেন্দ্রীয় চৰিত্রটোৰ পেছা কি?

উত্তৰ: ঘড়ী নির্মাতা বা ঘড়ীশিল্পী।

(খ) ১ নম্বৰৰ খালী ঠাই পূৰ কৰা (১০টা)

১। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটোৰ ৰচক _____।

উত্তৰ: ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰ।

২। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটো _____ কাব্যগ্রন্থৰ অন্তর্গত।

উত্তৰ: গীতাঞ্জলি।

৩। ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰে _____ চনত সাহিত্যৰ নোবেল বঁটা লাভ কৰিছিল।

উত্তৰ: ১৯১৩।

৪। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটোৰ মূল বিষয়বস্তু হৈছে ভাৰতীয় _____।

উত্তৰ: ঐক্য।

৫। ৰমাকান্ত ৰথ _____ ভাষাৰ কবি।

উত্তৰ: ওড়িয়া।

৬। 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোৰ কবি _____।

উত্তৰ: ৰমাকান্ত ৰথ।

৭। 'হানুচ' নাটকখনৰ মূল ৰচক _____।

উত্তৰ: ভীষ্ম সাহনী।

৮। 'হানুচ' নাটকখনৰ অসমীয়া অনুবাদক _____।

উত্তৰ: নীবাজনা মহন্ত বেজবৰুৱা।

৯। হানুচ এজন _____ নির্মাতা আছিল।

উত্তৰ: ঘড়ী।

১০। ভীষ্ম সাহনীৰ সাহিত্যকর্মৰ এটা প্রধান বৈশিষ্ট্য হৈছে _____ বাস্তৱবাদ।

উত্তৰ: সামাজিক।

(গ) ৫ নম্বৰৰ প্রশ্নোত্তৰ (১০টা)

১। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটোৰ মূলভাব আলোচনা কৰা।

উত্তৰ:

ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰৰ 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটো ভাৰতীয় জাতীয় জীৱন আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ এক উল্লেখযোগ্য কাব্যিক প্রকাশ। কবিতাটোৰ মাজেৰে কবিয়ে ভাৰতবর্ষক বিভিন্ন জাতি, জনগোষ্ঠী, ধর্ম আৰু সংস্কৃতিৰ মিলনভূমি হিচাপে কল্পনা কৰিছে।

ভাৰতবর্ষৰ ইতিহাসত বিভিন্ন সময়ত আর্য, অনার্য, দ্রাবিড়, চীন, শক, হূণ, পাঠান আৰু মোগল আদি বিভিন্ন জাতি-গোষ্ঠীৰ আগমন ঘটিছে। এই বিভিন্ন জাতি-গোষ্ঠীৰ লোকসকলে ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বিকাশত অৱদান আগবঢ়াইছে।

কবিয়ে এই বৈচিত্র্যৰ মাজত ঐক্যৰ সন্ধান কৰিছে। তেওঁৰ মতে, ভাৰতীয় সংস্কৃতি কোনো এটা জাতি বা জনগোষ্ঠীৰ একক সম্পদ নহয়। ই বিভিন্ন জাতি আৰু সংস্কৃতিৰ সমন্বয়ৰ ফল।

কবিতাটোত মানৱতাবাদ, ভাতৃত্ববোধ, উদাৰতা আৰু জাতীয় সংহতিৰ আদর্শ প্রকাশ পাইছে।

সেয়েহে 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাটো ভাৰতৰ বহুত্ববাদী সংস্কৃতি আৰু জাতীয় ঐক্যৰ এক শক্তিশালী কাব্যিক দলিল।

২। 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাত ভাৰতীয় সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ ছবি কেনেদৰে প্ৰকাশ পাইছে?

উত্তৰ:

'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাত ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে ভাৰতবৰ্ষক বিভিন্ন জাতি আৰু সংস্কৃতিৰ মিলনভূমি হিচাপে উপস্থাপন কৰিছে।

ভাৰতৰ ইতিহাসত বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ লোক আহি ইয়াত বসবাস কৰিবলৈ লৈছিল। তেওঁলোকৰ ভাষা, ধৰ্ম, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু জীৱন-যাপনৰ পদ্ধতিৰ মাজত পাৰ্থক্য আছিল। কিন্তু সময়ৰ লগে লগে এই বিভিন্ন সংস্কৃতিৰ মাজত আদান-প্ৰদান আৰু সমন্বয় ঘটিছিল।

কবিয়ে আৰ্য, অনাৰ্য, দ্ৰাবিড়, চীন, শক, হূণ, পাঠান আৰু মোগল আদি বিভিন্ন জাতিৰ উল্লেখৰ মাজেৰে ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ বহুত্ববাদী চৰিত্ৰ প্ৰকাশ কৰিছে।

তেওঁৰ মতে, ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ প্ৰকৃত শক্তি হৈছে সকলো জাতি আৰু জনগোষ্ঠীক আদৰি লোৱাৰ ক্ষমতা।

সেয়েহে কবিতাটোত সাংস্কৃতিক সহাৱস্থান, সহনশীলতা আৰু জাতীয় সংহতিৰ আদৰ্শ প্ৰকাশ পাইছে।

৩। ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাত মানৱতাবাদৰ পৰিচয় দিয়া।

উত্তৰ:

'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাত ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ মানৱতাবাদী দৃষ্টিভংগী সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। কবিয়ে মানুহক জাতি, ধৰ্ম, বৰ্ণ আৰু ভাষাৰ ভিত্তিত পৃথক কৰি চোৱা নাই।

তেওঁৰ মতে, পৃথিৱীৰ সকলো মানুহ এক বৃহৎ মানৱ পৰিয়ালৰ সদস্য। ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন জাতি আৰু জনগোষ্ঠীৰ মাজত থকা বৈচিত্ৰ্যই মানুহৰ মাজত বিভেদৰ সৃষ্টি কৰিব নালাগে।

কবিয়ে সকলোকে একত্রিত হৈ এখন সুন্দৰ আৰু ঐক্যবদ্ধ সমাজ গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনাইছে।

এই কবিতাত মানৱপ্রেম, ভাতৃত্ববোধ, সহনশীলতা আৰু বিশ্বজনীনতাৰ আদর্শ প্রকাশ পাইছে।

সেয়েহে 'ভাৰততীর্থ' কেৱল এখন দেশৰ প্রশস্তিমূলক কবিতা নহয়; ই সমগ্র মানৱজাতিৰ ঐক্য আৰু কল্যাণৰ বাণী বহন কৰা কবিতা।

৪। ৰমাকান্ত ৰথৰ কবিতাৰ কাব্যিক বৈশিষ্ট্যসমূহ চমুকৈ আলোচনা কৰা।

উত্তৰ:

ৰমাকান্ত ৰথ আধুনিক ওড়িয়া কাব্যসাহিত্যৰ এগৰাকী উল্লেখযোগ্য কবি। তেওঁৰ কবিতাত আধুনিক মানুহৰ জীৱনবোধ, অস্তিত্বৰ সংকট, মানসিক দ্বন্দ্ব আৰু দার্শনিক চিন্তাৰ প্রকাশ দেখা যায়।

তেওঁৰ কাব্যিক বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল—

১। আধুনিক জীৱনৰ জটিলতা প্রকাশ।

২। মানুহৰ মনোজগতৰ গভীৰ বিশ্লেষণ।

৩। দার্শনিক চিন্তা আৰু অস্তিত্ববাদী অনুভূতি।

৪। প্রতীক আৰু চিত্রকল্পৰ ব্যৱহাৰ।

৫। ভাষাৰ অভিনৱত্ব আৰু গভীৰ অর্থব্যঞ্জনা।

৬। ব্যক্তি জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ মাজেৰে সামূহিক মানৱীয় সমস্যাৰ প্রকাশ।

ৰমাকান্ত ৰথৰ কবিতাই পাঠকক কেৱল আৱেগিক অনুভূতি প্রদান নকৰে; ই জীৱন আৰু সমাজ সম্পর্কে চিন্তা কৰিবলৈও উদ্বুদ্ধ কৰে।

৫। 'হানুচ' নাটকখনৰ মূল বিষয়বস্তু আলোচনা কৰা।

উত্তৰ:

ভীষ্ম সাহনীৰ 'হানুচ' নাটকখন ইতিহাস, শিল্পীসত্তা আৰু ক্ষমতাৰ সংঘাতক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত এখন উল্লেখযোগ্য নাটক।

নাটকখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হানুচ এজন দক্ষ ঘড়ী নিৰ্মাতা। তেওঁ নিজৰ শিল্পীসুলভ দক্ষতা আৰু একাগ্ৰতাৰ জৰিয়তে এটা অসাধাৰণ ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰিবলৈ সক্ষম হয়।

হানুচৰ শিল্পকৰ্মই সমাজত বিস্ময়ৰ সৃষ্টি কৰে। কিন্তু শাসকশ্ৰেণীয়ে তেওঁৰ প্ৰতিভাক যথোচিত সন্মান দিয়াৰ পৰিৱৰ্তে নিজৰ ক্ষমতা আৰু স্বাৰ্থ ৰক্ষাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বিচাৰে।

নাটকখনত শিল্পীৰ স্বাধীনতা, শাসকৰ স্বেচ্ছাচাৰিতা, শোষণ আৰু মানুহৰ সৃষ্টিশীলতাৰ ওপৰত ক্ষমতাৰ প্ৰভাৱ প্ৰকাশ পাইছে।

ইয়াৰ মাজেৰে ভীষ্ম সাহনীয়ে দেখুৱাইছে যে শিল্পী আৰু সৃষ্টিশীল মানুহে বহু সময়ত শাসকশ্ৰেণীৰ স্বাৰ্থৰ বলি হ'বলগীয়া হয়।

৬। হানুচৰ চৰিত্ৰৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰা।

উত্তৰ:

হানুচ নাটকখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ। তেওঁ এজন দক্ষ, পৰিশ্ৰমী আৰু সৃষ্টিশীল ঘড়ী নিৰ্মাতা।

তেওঁৰ চৰিত্ৰৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল—

১। শিল্পীসুলভ প্ৰতিভা: হানুচ এজন অসাধাৰণ দক্ষতাসম্পন্ন শিল্পী।

২। পৰিশ্ৰমী: তেওঁ নিজৰ কাম সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ অত্যন্ত পৰিশ্ৰম কৰে।

৩। একাগ্ৰতা: শিল্পকৰ্মৰ প্ৰতি তেওঁৰ গভীৰ নিষ্ঠা আছে।

৪। আত্মসন্মানবোধ: তেওঁ নিজৰ শিল্পীসত্তাক বিশেষ গুৰুত্ব দিয়ে।

৫। ক্ষমতাৰ বলি: শাসকশ্ৰেণীৰ স্বাৰ্থ আৰু স্বেচ্ছাচাৰিতাৰ বাবে তেওঁ নিৰ্যাতনৰ সন্মুখীন হয়।

৬। মানৱীয় চৰিত্ৰ: তেওঁৰ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে এজন সাধাৰণ শিল্পীৰ আশা, আকাংক্ষা আৰু বেদনাৰ প্ৰকাশ ঘটিছে।

হানুচৰ চৰিত্রই শিল্পী আৰু শাসকশ্রেণীৰ সংঘাতক প্রতিনিধিত্ব কৰে।

৭। 'হানুচ' নাটকত শিল্পী আৰু শাসকশ্রেণীৰ সংঘাত কেনেদৰে প্রকাশ পাইছে?

উত্তৰ:

'হানুচ' নাটকখনত শিল্পী আৰু শাসকশ্রেণীৰ মাজৰ সংঘাত এটা প্রধান বিষয়।

হানুচ এজন প্রতিভাশালী ঘড়ী নির্মাতা। তেওঁ নিজৰ সৃষ্টিশীলতা আৰু পৰিশ্রমৰ জৰিয়তে এক অনন্য ঘড়ী নির্মাণ কৰে।

কিন্তু শাসকশ্রেণীয়ে তেওঁৰ সৃষ্টিক ব্যক্তিগত ক্ষমতা আৰু প্রতিপত্তিৰ মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব বিচাৰে। শিল্পীৰ প্রতিভাৰ প্রতি প্রকৃত সন্মান প্রদর্শন কৰাৰ পৰিৱর্তে তেওঁক নিজৰ নিয়ন্ত্রণত ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰে।

এই সংঘাতে শিল্পীৰ স্বাধীনতা আৰু শাসকৰ স্বেচ্ছাচাৰিতাৰ মাজৰ পার্থক্য প্রকাশ কৰে।

নাটকখনৰ মাজেৰে লেখকে দেখুৱাইছে যে ক্ষমতাশালী শ্রেণীয়ে বহু সময়ত সৃষ্টিশীল মানুহৰ অধিকাৰ আৰু স্বাধীনতা হৰণ কৰে।

৮। 'হানুচ' নাটকখনত শিল্পীৰ স্বাধীনতাৰ তাৎপর্য ব্যাখ্যা কৰা।

উত্তৰ:

শিল্পীৰ স্বাধীনতা 'হানুচ' নাটকখনৰ এক গুৰুত্বপূর্ণ বিষয়। শিল্পীয়ে নিজৰ চিন্তা, কল্পনা আৰু প্রতিভাৰ জৰিয়তে নতুন সৃষ্টি কৰে।

হানুচে নিজৰ শিল্পীসত্তাৰ জৰিয়তে এটা অসাধাৰণ ঘড়ী নির্মাণ কৰে। কিন্তু শাসকশ্রেণীৰ স্বার্থই তেওঁৰ সৃষ্টিশীল স্বাধীনতাক বাধাগ্রস্ত কৰে।

নাটকখনত শিল্পীৰ অধিকাৰ, সৃষ্টিৰ স্বাধীনতা আৰু শিল্পকর্মৰ প্রতি সন্মানৰ প্রয়োজনীয়তা প্রকাশ পাইছে।

লেখকে দেখুৱাইছে যে শিল্পীৰ সৃষ্টি কেৱল শাসকৰ গৌৰৱৰ সম্পদ নহয়। ইয়াৰ সৈতে শিল্পীৰ ব্যক্তিগত প্রতিভা, পৰিশ্রম আৰু আত্মসন্মান জড়িত হৈ থাকে।

৯। ভীষ্ম সাহনীৰ নাট্যশৈলীৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ লিখা।

উত্তৰ:

ভীষ্ম সাহনী আধুনিক ভাৰতীয় নাট্যসাহিত্যৰ এগৰাকী উল্লেখযোগ্য নাট্যকাৰ। তেওঁৰ নাটকত সামাজিক বাস্তৱতা, শোষণ, ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰ আৰু মানৱীয় সংকটৰ প্ৰকাশ দেখা যায়।

তেওঁৰ নাট্যশৈলীৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল—

১। সামাজিক বাস্তৱবাদৰ প্ৰকাশ।

২। চৰিত্ৰৰ মনস্তাত্ত্বিক বিশ্লেষণ।

৩। সহজ আৰু স্বাভাৱিক সংলাপ।

৪। ঐতিহাসিক ঘটনাৰ মাজেৰে সমকালীন সমস্যাৰ প্ৰকাশ।

৫। শোষিত আৰু বঞ্চিত মানুহৰ প্ৰতি সহানুভূতি।

৬। নাটকীয় সংঘাতৰ সুন্দৰ উপস্থাপন।

'হানুচ' নাটকত এই বৈশিষ্ট্যসমূহ স্পষ্টভাৱে দেখা যায়।

১০। 'ভাৰততীৰ্থ' আৰু 'হানুচ'ৰ মাজত থকা মূল ভাবগত পাৰ্থক্য আলোচনা কৰা।

উত্তৰ:

'ভাৰততীৰ্থ' আৰু 'হানুচ' ভাৰতীয় সাহিত্যৰ দুটা পৃথক ধাৰাৰ সৃষ্টি।

ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ 'ভাৰততীৰ্থ' এটা কাব্যিক সৃষ্টি। ইয়াত ভাৰতীয় জাতীয় ঐক্য, সাংস্কৃতিক সমন্বয় আৰু মানৱতাবাদৰ আদৰ্শ প্ৰকাশ পাইছে।

আনহাতে ভীষ্ম সাহনীৰ 'হানুচ' এখন নাটক। ইয়াত শিল্পী আৰু শাসকশ্ৰেণীৰ সংঘাত, শিল্পীৰ স্বাধীনতা আৰু ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰৰ বিষয় প্ৰকাশ পাইছে।

দুয়োটা সাহিত্যকর্মৰ মাজত মানৱীয় মূল্যবোধৰ গুৰুত্ব দেখা যায়। কিন্তু 'ভাৰততীৰ্থ'ত ঐক্য আৰু সমন্বয়ৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিয়া হৈছে, আনহাতে 'হানুচ'ত শোষণ আৰু ক্ষমতাৰ বিৰুদ্ধে শিল্পীসত্তাৰ প্ৰতিবাদ প্ৰকাশ পাইছে।

প্ৰশ্ন–১ 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাটোৰ মূল বিষয়বস্তু আৰু ভাবাদৰ্শ বিশদভাৱে আলোচনা কৰা।

উত্তৰঃ বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আধুনিক ভাৰতীয় সাহিত্যৰ এগৰাকী শ্ৰেষ্ঠ কবি, দাৰ্শনিক, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ আৰু সংগীতজ্ঞ। তেওঁৰ সাহিত্যকৰ্মত মানৱতাবাদ, বিশ্বভাতৃত্ববোধ, আধ্যাত্মিকতা, প্ৰকৃতিপ্ৰেম, জাতীয় চেতনা আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ আদৰ্শ সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। তেওঁৰ 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাটো ভাৰতীয় জাতীয় জীৱনৰ ঐক্য, বৈচিত্ৰ্য আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ এক উল্লেখযোগ্য কাব্যিক প্ৰকাশ। কবিতাটোৰ মাজেৰে কবিয়ে ভাৰতবৰ্ষক কেৱল এখন ভৌগোলিক ভূখণ্ড হিচাপে নহয়, বৰং বিভিন্ন জাতি, ধৰ্ম, ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ মিলনভূমি হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে।

১। ভাৰতবৰ্ষৰ ঐতিহাসিক পটভূমি:

ভাৰতবৰ্ষৰ ইতিহাস হৈছে বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ আগমন, সহাৱস্থান আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ ইতিহাস। প্ৰাচীন কালৰে পৰা ভাৰতলৈ বিভিন্ন জাতিৰ মানুহ আহিছিল। তেওঁলোকৰ মাজত আৰ্য, অনাৰ্য, দ্ৰাবিড়, শক, হূণ, পাঠান, মোগল আদি বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোক আছিল।

এই জাতিসমূহৰ ভাষা, ধৰ্ম, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু জীৱন-যাপনৰ পদ্ধতিৰ মাজত পাৰ্থক্য আছিল। কিন্তু সময়ৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে তেওঁলোকৰ মাজত সাংস্কৃতিক আদান-প্ৰদান ঘটিছিল। এই আদান-প্ৰদানৰ ফলতেই ভাৰতীয় সভ্যতা আৰু সংস্কৃতি অধিক সমৃদ্ধ হৈ উঠিছিল।

কবিয়ে এই ঐতিহাসিক বাস্তৱতাক কবিতাটোৰ মাজেৰে সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে।

২। ভাৰতবৰ্ষৰ সাংস্কৃতিক বৈচিত্ৰ্য:

'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাৰ এটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ বৈচিত্ৰ্যৰ প্ৰকাশ। ভাৰতবৰ্ষত বিভিন্ন ভাষা, ধৰ্ম, জাতি আৰু জনগোষ্ঠীৰ মানুহে একেলগে বসবাস কৰে।

কবিৰ দৃষ্টিত এই বৈচিত্র্য ভাৰতীয় সমাজৰ কোনো দুর্বলতা নহয়। বৰং ই ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ এক বিশেষ শক্তি।

বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ ভাষা, সাহিত্য, সংগীত, নৃত্য, ধর্মীয় বিশ্বাস আৰু সামাজিক পৰম্পৰাৰ সমন্বয়ে ভাৰতীয় সংস্কৃতিক এক সুকীয়া ৰূপ প্রদান কৰিছে।

৩। জাতীয় ঐক্যৰ আদর্শ:

কবিতাটোৰ অন্যতম প্রধান ভাব হৈছে জাতীয় ঐক্য। কবিয়ে ভাৰতীয় সমাজৰ মাজত থকা জাতিগত, ধর্মীয় আৰু ভাষাগত বিভেদৰ ঊর্ধ্বত উঠি সকলোকে একত্রিত হোৱাৰ আহ্বান জনাইছে।

তেওঁৰ মতে, ভাৰতবর্ষ কোনো এটা বিশেষ জাতি বা ধর্মৰ সম্পত্তি নহয়। ভাৰতবর্ষ সকলোৰে। ইয়াৰ প্রতিটো জনগোষ্ঠীৰে দেশখনৰ ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি গঠনত অৱদান আছে।

সেয়েহে ভাৰতীয় জাতীয় পৰিচয় নির্মাণৰ ক্ষেত্রত সকলো জাতি-জনগোষ্ঠীৰ অৱদানক স্বীকাৰ কৰা উচিত।

৪। মানৱতাবাদী দৃষ্টিভংগী:

ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰৰ সাহিত্যৰ অন্যতম প্রধান বৈশিষ্ট্য হৈছে মানৱতাবাদ। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাতো এই মানৱতাবাদী চিন্তাধাৰাৰ সুন্দৰ প্রকাশ ঘটিছে।

কবিয়ে মানুহক জাতি, ধর্ম, বর্ণ বা ভাষাৰ ভিত্তিত পৃথক কৰি চোৱা নাই। তেওঁৰ মতে, সকলো মানুহৰ মাজত এক মৌলিক মানৱীয় সম্পর্ক আছে।

মানুহৰ প্রকৃত পৰিচয় তেওঁৰ মানৱীয় গুণ, উদাৰতা, প্রেম আৰু সহানুভূতিৰ মাজত নিহিত হৈ থাকে।

৫। সামাজিক বৈষম্যৰ বিৰুদ্ধে প্রতিবাদ:

কবিতাটোত সামাজিক বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ বিৰুদ্ধেও এক শক্তিশালী মানৱীয় বার্তা নিহিত হৈ আছে।

ভাৰতীয় সমাজত দীৰ্ঘদিন ধৰি জাতিভেদ, উচ্চ-নীচৰ পাৰ্থক্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ দৰে সামাজিক সমস্যাৰ প্ৰচলন আছিল।

কবিয়ে এই সংকীৰ্ণ মানসিকতাৰ বিৰোধিতা কৰিছে। তেওঁ সমাজৰ অৱহেলিত আৰু বঞ্চিত লোকসকলকো বৃহত্তৰ মানৱসমাজৰ সমান অংশীদাৰ হিচাপে গ্ৰহণ কৰাৰ আহ্বান জনাইছে।

৬। সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ ধাৰণা:

ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হৈছে সমন্বয়। বিভিন্ন সময়ত ভাৰতলৈ অহা জনগোষ্ঠীসমূহে নিজৰ নিজস্ব সংস্কৃতিৰ লগতে ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ পৰাও বহু কথা গ্ৰহণ কৰিছিল।

এই আদান-প্ৰদানৰ ফলত ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ পৰিসৰ বিস্তৃত হৈছিল।

কবিয়ে এই সমন্বয়ৰ আদৰ্শৰ জৰিয়তে এখন উদাৰ, সহনশীল আৰু সম্প্ৰীতিৰ সমাজৰ কল্পনা কৰিছে।

৭। বিশ্বভাতৃত্ববোধ:

'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাৰ ভাবাদৰ্শ কেৱল ভাৰতবৰ্ষৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নহয়। ইয়াৰ মাজত বিশ্বমানৱতাৰ আদৰ্শও নিহিত হৈ আছে।

কবিয়ে বিচাৰে যে মানুহে নিজৰ সংকীৰ্ণ পৰিচয় পৰিহাৰ কৰি বৃহত্তৰ মানৱসমাজৰ অংশ হিচাপে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰক।

এই চিন্তাধাৰাই কবিতাটোক বিশ্বজনীন তাৎপৰ্য প্ৰদান কৰিছে।

৮। কবিতাটোৰ কাব্যিক তাৎপৰ্য:

কবিতাটোৰ ভাষা গাম্ভীৰ্যপূৰ্ণ, ভাব গভীৰ আৰু প্ৰকাশভংগী উদাত্ত। ইয়াত ইতিহাস, জাতীয় চেতনা, মানৱতাবাদ আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ সুন্দৰ সমাহাৰ ঘটিছে।

ভাৰতবৰ্ষক মানৱ মিলনৰ এক পৱিত্ৰ তীৰ্থস্থান হিচাপে কল্পনা কৰাটোৱেই কবিতাটোৰ অন্যতম সৃষ্টিশীল বৈশিষ্ট্য।

সামগ্রিকভাৱে 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটো ভাৰতীয় জাতীয় জীৱনৰ ঐক্য, সাংস্কৃতিক বৈচিত্র্য আৰু মানৱতাবাদী আদর্শৰ এক উল্লেখযোগ্য প্রকাশ। কবিয়ে এই কবিতাৰ জৰিয়তে সকলো জাতি, ধর্ম, ভাষা আৰু জনগোষ্ঠীৰ মাজত সম্প্রীতি আৰু ভাতৃত্ববোধ গঢ়ি তোলাৰ আহ্বান জনাইছে। বর্তমান সময়তো ধর্মীয় অসহিষ্ণুতা, জাতিগত সংঘাত আৰু সামাজিক বিভেদৰ মাজত এই কবিতাৰ আদর্শ অত্যন্ত প্রাসংগিক।

প্রশ্ন–২ 'ভাৰততীর্থ' কবিতাত ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰৰ জাতীয়তাবাদী চেতনা আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ আদর্শ বিশ্লেষণ কৰা।

উত্তৰঃ ৰবীন্দ্রনাথ ঠাকুৰৰ সাহিত্যত জাতীয় চেতনা আৰু মানৱতাবাদৰ এক অপূর্ব সমন্বয় দেখা যায়। তেওঁ ভাৰতবর্ষক কেৱল ৰাজনৈতিক বা ভৌগোলিক পৰিচয়ৰ মাজত সীমাবদ্ধ কৰি ৰখা নাই। তেওঁৰ দৃষ্টিত ভাৰতবর্ষ হৈছে বিভিন্ন জাতি, ধর্ম, ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ মিলনভূমি। 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটোত এই জাতীয়তাবাদী চেতনা আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ আদর্শ সুন্দৰভাৱে প্রকাশ পাইছে।

১। জাতীয়তাবাদৰ ধাৰণা:

জাতীয়তাবাদ হৈছে এখন দেশৰ মানুহৰ মাজত থকা ঐক্য, দেশপ্রেম, উমৈহতীয়া ইতিহাস আৰু সাংস্কৃতিক পৰিচয়ৰ অনুভূতি।

ৰবীন্দ্রনাথৰ জাতীয়তাবাদ সংকীর্ণ বা আৱেগসর্বস্ব নহয়। তেওঁ এনে জাতীয়তাবাদৰ পোষকতা কৰিছিল, য'ত সকলো জাতি-জনগোষ্ঠীয়ে সমান মর্যাদা লাভ কৰে।

'ভাৰততীর্থ' কবিতাত কবিয়ে ভাৰতীয় জাতীয় পৰিচয়ৰ এই উদাৰ ৰূপটো প্রকাশ কৰিছে।

২। ভাৰতীয় সভ্যতাৰ বহুত্ববাদী চৰিত্র:

ভাৰতবর্ষৰ সভ্যতা আৰু সংস্কৃতি বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ অৱদানৰ ফল। ইয়াত আর্য, অনার্য, দ্রাবিড়, শক, হূণ, পাঠান আৰু মোগল আদি বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ অৱদান আছে।

এই জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজত ভাষা, ধর্ম আৰু সামাজিক পৰম্পৰাৰ পার্থক্য থাকিলেও তেওঁলোকৰ মাজত সাংস্কৃতিক আদান-প্রদান ঘটিছিল।

কবিয়ে এই বহুত্ববাদী চৰিত্রৰ মাজেৰে ভাৰতীয় সভ্যতাৰ প্ৰকৃত পৰিচয় দাঙি ধৰিছে।

৩। সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ আদৰ্শ:

সাংস্কৃতিক সমন্বয় হৈছে বিভিন্ন সংস্কৃতিৰ মাজত আদান-প্ৰদান, সহযোগিতা আৰু সহাৱস্থানৰ প্ৰক্ৰিয়া।

ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ বিকাশত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ অৱদান আছে। তেওঁলোকৰ খাদ্যাভ্যাস, সাজ-পোছাক, সংগীত, নৃত্য, ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু সাহিত্যই ভাৰতীয় সংস্কৃতিক সমৃদ্ধ কৰিছে।

কবিয়ে এই সমন্বয়ক ভাৰতীয় জাতীয় জীৱনৰ প্ৰধান শক্তি হিচাপে বিবেচনা কৰিছে।

৪। ধৰ্মীয় উদাৰতা আৰু সহিষ্ণুতা:

ভাৰতবৰ্ষত হিন্দু, মুছলমান, খ্ৰীষ্টান, বৌদ্ধ, জৈন, শিখ আদি বিভিন্ন ধৰ্মৰ লোক বসবাস কৰে।

কবিয়ে ধৰ্মীয় পাৰ্থক্যক মানুহৰ মাজত বিভেদৰ কাৰণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰা নাই। বৰং তেওঁ সকলো ধৰ্মৰ মানুহৰ মাজত পাৰস্পৰিক সন্মান আৰু সহিষ্ণুতা কামনা কৰিছে।

এই দৃষ্টিভংগীয়ে ভাৰতীয় ধৰ্মনিৰপেক্ষতা আৰু সম্প্ৰীতিৰ আদৰ্শক শক্তিশালী কৰে।

৫। জাতিভেদ আৰু অস্পৃশ্যতাৰ বিৰোধিতা:

কবিয়ে জাতিগত উচ্চ-নীচৰ পাৰ্থক্যৰ বিৰোধিতা কৰিছে। সমাজৰ অৱহেলিত, দৰিদ্ৰ আৰু বঞ্চিত মানুহকো সমান মৰ্যাদা দিয়াৰ আহ্বান জনাইছে।

তেওঁৰ মতে, এখন প্ৰকৃত ঐক্যবদ্ধ সমাজত কোনো মানুহেই জাতি বা বৰ্ণৰ ভিত্তিত অৱহেলিত হ'ব নালাগে।

৬। বিশ্বজনীন মানৱতাবাদ:

ৰবীন্দ্ৰনাথৰ জাতীয়তাবাদৰ সৈতে বিশ্বজনীন মানৱতাবাদৰ গভীৰ সম্পৰ্ক আছে।

তেওঁৰ মতে, এখন দেশৰ প্ৰকৃত উন্নতি তেতিয়াহে সম্ভৱ, যেতিয়া সেই দেশৰ মানুহে মানৱীয় মূল্যবোধক সন্মান কৰে।

'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাত এই বিশ্বজনীন চিন্তাধাৰা প্ৰকাশ পাইছে।

৭। বৰ্তমান সময়ত কবিতাটোৰ প্ৰাসংগিকতা:

বৰ্তমান সময়ত ধৰ্মীয় অসহিষ্ণুতা, জাতিগত সংঘাত, ভাষাগত বিভেদ আৰু সামাজিক বৈষম্যই বিভিন্ন সময়ত সমাজৰ ঐক্য বিনষ্ট কৰে।

এনে পৰিস্থিতিত 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাৰ আদৰ্শই আমাক সহাৰস্থান, সহিষ্ণুতা আৰু মানৱীয় সম্প্ৰীতিৰ শিক্ষা দিয়ে।

৮। কাব্যিক প্ৰকাশভংগী:

কবিতাটোৰ ভাষা উদাত্ত আৰু আৱেগপূৰ্ণ। ঐতিহাসিক উল্লেখ, সাংস্কৃতিক প্ৰতীক আৰু মানৱতাবাদী আহ্বানৰ জৰিয়তে কবিয়ে ভাৰতীয় জাতীয় জীৱনৰ এক বিশাল ছবি নিৰ্মাণ কৰিছে।

ভাৰততীৰ্থ' কবিতাত ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ জাতীয়তাবাদী চেতনা সংকীৰ্ণতাৰ পৰিৱৰ্তে উদাৰতাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। তেওঁ ভাৰতীয় সংস্কৃতিক বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মিলিত অৱদান হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছে। সেয়েহে কবিতাটোৱে আমাক শিকায় যে বৈচিত্ৰ্যৰ মাজত ঐক্য স্থাপন কৰাটোৱেই ভাৰতীয় জাতীয় জীৱনৰ প্ৰকৃত আদৰ্শ।

প্ৰশ্ন–৩ 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাৰ নামকৰণৰ সাৰ্থকতা বিচাৰ কৰি কবিতাটোৰ মানৱতাবাদী দৃষ্টিভংগী আলোচনা কৰা।

উত্তৰঃ সাহিত্যত নামকৰণৰ বিশেষ গুৰুত্ব আছে। কোনো এটা সাহিত্যকৰ্মৰ নামৰ মাজেৰে তাৰ মূল বিষয়বস্তু, ভাবাদৰ্শ আৰু অন্তৰ্নিহিত তাৎপৰ্যৰ ইংগিত পোৱা যায়। ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ 'ভাৰততীৰ্থ' কবিতাটোৰ নামকৰণো ইয়াৰ বিষয়বস্তুৰ সৈতে গভীৰভাৱে সম্পৰ্কিত। কবিয়ে ভাৰতবৰ্ষক এখন পৱিত্ৰ তীৰ্থস্থানৰ ৰূপত কল্পনা কৰিছে, য'ত বিভিন্ন জাতি, ধৰ্ম আৰু সংস্কৃতিৰ মানুহে মিলিত হৈছে।

১। 'তীৰ্থ' শব্দৰ তাৎপৰ্য:

তীর্থ বুলিলে সাধাৰণতে পৱিত্ৰ স্থান বা ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ সৈতে জড়িত পৱিত্ৰ ভূমি বুজোৱা হয়। মানুহে আত্মিক শান্তি, পৱিত্ৰতা আৰু মুক্তিৰ সন্ধানত তীর্থস্থানলৈ যায়।

কিন্তু কবিয়ে 'তীর্থ' শব্দটোক এক নতুন আৰু ব্যাপক অর্থ প্রদান কৰিছে। তেওঁৰ দৃষ্টিত ভাৰতবর্ষ হৈছে মানৱ মিলনৰ এক পৱিত্ৰ স্থান।

২। ভাৰতবর্ষ মানৱ মিলনৰ তীর্থস্থান:

ভাৰতবর্ষত প্রাচীন কালৰে পৰা বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মানুহে বসবাস কৰি আহিছে। বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ আগমনে ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিক সমৃদ্ধ কৰিছে।

এই জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজত ভাষা, ধর্ম আৰু সামাজিক পৰম্পৰাৰ পার্থক্য থাকিলেও তেওঁলোকৰ মাজত এক বৃহৎ সাংস্কৃতিক সম্পর্ক গঢ় লৈ উঠিছে।

সেয়েহে কবিয়ে ভাৰতবর্ষক মানৱ মিলনৰ তীর্থস্থান বুলি কল্পনা কৰিছে।

৩। জাতি-জনগোষ্ঠীৰ সমন্বয়:

কবিতাটোত আর্য, অনার্য, দ্রাবিড়, চীন, শক, হূণ, পাঠান আৰু মোগল আদি বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ উল্লেখ আছে।

এই উল্লেখৰ জৰিয়তে কবিয়ে ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ বহুত্ববাদী চৰিত্ৰ প্রকাশ কৰিছে।

তেওঁৰ মতে, ভাৰতীয় সভ্যতা কোনো এটা জাতিৰ একক অৱদান নহয়। ইয়াৰ বিকাশত সকলো জনগোষ্ঠীৰ অৱদান আছে।

৪। মানৱতাবাদী দৃষ্টিভংগী:

কবিতাটোৰ অন্যতম প্রধান বৈশিষ্ট্য হৈছে মানৱতাবাদ।

কবিয়ে মানুহক জাতি, ধর্ম, বর্ণ বা ভাষাৰ ভিত্তিত পৃথক কৰা নাই। তেওঁৰ মতে, সকলো মানুহৰ মাজত মানৱীয় সম্পর্কই হৈছে আটাইতকৈ ডাঙৰ পৰিচয়।

সেয়েহে তেওঁ সকলো মানুহকে একত্রিত হোৱাৰ আহ্বান জনাইছে।

৫। সামাজিক সমতাৰ আদর্শ:

কবিতাটোত উচ্চ-নীচৰ পার্থক্য আৰু সামাজিক বৈষম্যৰ বিৰোধিতা কৰা হৈছে।

সমাজৰ দুখীয়া, অৱহেলিত আৰু বঞ্চিত মানুহকো সমান মর্যাদা দিয়াৰ প্রয়োজনীয়তা কবিয়ে অনুভৱ কৰিছে।

তেওঁৰ মতে, মানুহৰ মাজত সামাজিক সমতা প্রতিষ্ঠা নোহোৱাকৈ প্রকৃত জাতীয় ঐক্য সম্ভৱ নহয়।

৬। ধর্মীয় সম্প্রীতি:

ভাৰতবর্ষৰ বিভিন্ন ধর্মৰ মানুহে একেলগে বসবাস কৰে। কবিয়ে সকলো ধর্মৰ প্রতি সন্মান আৰু সহিষ্ণুতাৰ মনোভাব প্রকাশ কৰিছে।

তেওঁৰ দৃষ্টিত ধর্মীয় পার্থক্যই মানুহৰ মাজত বিভেদ সৃষ্টি কৰিব নালাগে।

৭। সাংস্কৃতিক ঐক্য আৰু জাতীয় চেতনা:

কবিতাটোৱে ভাৰতীয় জাতীয় জীৱনৰ এক বৃহৎ পৰিচয় নির্মাণ কৰিছে। বিভিন্ন সংস্কৃতিৰ মাজত থকা পার্থক্য স্বীকাৰ কৰিও তেওঁলোকৰ মাজত ঐক্য স্থাপন কৰাৰ আদর্শ প্রকাশ পাইছে।

৮। নামকৰণৰ সার্থকতা:

কবিতাটোৰ সমগ্র বিষয়বস্তু ভাৰতবর্ষৰ মানৱীয় আৰু সাংস্কৃতিক মিলনৰ ধাৰণাৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত।

'ভাৰত' শব্দই দেশখনৰ ভৌগোলিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিচয় প্রকাশ কৰিছে। আনহাতে 'তীর্থ' শব্দই পৱিত্রতা, মিলন আৰু আধ্যাত্মিক মহত্ত্বৰ ইংগিত বহন কৰিছে।

এই দুয়োটা শব্দৰ সমন্বয়ে কবিতাটোৰ মূল ভাব প্রকাশ কৰিছে। সেয়েহে 'ভাৰততীর্থ' নামটো সম্পূর্ণ সার্থক।

সামগ্রিকভাৱে 'ভাৰততীর্থ' কবিতাটো ভাৰতীয় সাংস্কৃতিক সমন্বয়, জাতীয় ঐক্য আৰু বিশ্বমানৱতাবাদৰ এক অনন্য কাব্যিক প্রকাশ। কবিয়ে ভাৰতবর্ষক সকলো জাতি-ধর্মৰ মানুহৰ

মিলনভূমি হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। সেয়েহে কবিতাটোৰ নামকৰণ বিষয়বস্তুৰ সৈতে সম্পূৰ্ণৰূপে খাপ খাইছে আৰু ইয়াৰ মানৱতাবাদী আদৰ্শই কবিতাটোক বিশ্বজনীন মৰ্যাদা প্ৰদান কৰিছে।

প্ৰশ্ন–৪ কবি পৰিচয়সহ ৰমাকান্ত ৰথৰ 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোৰ মূল বিষয়বস্তু আৰু ভাববস্তু বিশদভাৱে আলোচনা কৰা।

উত্তৰঃ আধুনিক ভাৰতীয় কাব্যসাহিত্যৰ এগৰাকী বিশিষ্ট কবি হৈছে ৰমাকান্ত ৰথ। তেওঁ ওড়িয়া ভাষাৰ আধুনিক কবিতাক এক নতুন মাত্ৰা প্ৰদান কৰা কবিসকলৰ ভিতৰত অন্যতম। তেওঁৰ কবিতাত আধুনিক মানুহৰ জীৱনৰ জটিলতা, মানসিক দ্বন্দ্ব, নিসংগতা, অস্তিত্বৰ সংকট, মৃত্যু-চেতনা আৰু আধ্যাত্মিক অনুসন্ধানৰ গভীৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। জীৱনৰ বাহ্যিক সৌন্দৰ্যৰ পৰিৱৰ্তে মানুহৰ অন্তৰ্জগতৰ বিষাদ, বেদনা আৰু অসহায়তাক তেওঁ কাব্যৰ বিষয় হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছে। 'অশ্বাৰোহী' তেওঁৰ এনে এক উল্লেখযোগ্য কবিতা, য'ত মানৱ জীৱনৰ ব্যাখ্যাহীন যন্ত্ৰণা আৰু সেই যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্তি লাভৰ আকাংক্ষা প্ৰকাশ পাইছে।

কবি পৰিচয়

ৰমাকান্ত ৰথৰ জন্ম ১৯৩৪ চনৰ ১৩ ডিচেম্বৰত ওড়িশাৰ কটক জিলাত হৈছিল। তেওঁ ইংৰাজী সাহিত্যত স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰিছিল। ছাত্ৰ অৱস্থাৰ পৰাই তেওঁ কবিতা লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। ১৯৫৭ চনত তেওঁ ভাৰতীয় প্ৰশাসনিক সেৱাত যোগদান কৰে আৰু কৰ্মজীৱনৰ মাজতো সাহিত্য চৰ্চা অব্যাহত ৰাখে।

তেওঁৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত কাব্যগ্ৰন্থ 'কেতেদিনৰ' ১৯৬২ চনত প্ৰকাশ পায়। তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য কাব্যগ্ৰন্থসমূহৰ ভিতৰত 'অনেক কোঠৰী', 'সন্ধিগ্ধ মৃগয়া', 'সপ্তম ঋতু', 'সচিত্ৰ অন্ধৰা' আৰু 'শ্ৰীৰাধা' বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। 'সপ্তম ঋতু' কাব্যগ্ৰন্থৰ বাবে তেওঁ ১৯৭৮ চনত সাহিত্য অকাদেমি বঁটা লাভ কৰে। সাহিত্যলৈ আগবঢ়োৱা অৱদানৰ স্বীকৃতিস্বৰূপে তেওঁ ২০০৬ চনত পদ্মভূষণ সন্মান লাভ কৰে।

ৰমাকান্ত ৰথৰ কবিতাত প্ৰতীক, চিত্ৰকল্প, দাৰ্শনিক চিন্তা আৰু আধ্যাত্মিক অনুভূতিৰ প্ৰয়োগ বিশেষভাৱে লক্ষণীয়।

১। মানৱ জীৱনৰ যন্ত্ৰণা

'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোৰ মূল বিষয়বস্তু হৈছে মানৱ জীৱনৰ অন্তহীন যন্ত্ৰণা। কবিয়ে মানুহৰ জীৱনক কেৱল সুখ আৰু আনন্দৰ সমষ্টি হিচাপে দেখা নাই। তেওঁৰ মতে, মানুহৰ জীৱন দুখ, বেদনা, ব্যৰ্থতা, হতাশা আৰু নিসংগতাৰে পৰিপূৰ্ণ।

মানুহে জীৱনত বহুতো সপোন দেখে। সুখী জীৱন, সুন্দৰ পৰিয়াল, প্ৰকৃতিৰ সান্নিধ্য আৰু মানসিক শান্তি লাভৰ আশা কৰে। কিন্তু বাস্তৱ জীৱনত সেই সপোনবোৰ প্ৰায়ে পূৰণ নহয়। মানুহে যি বিচাৰে আৰু যি লাভ কৰে, তাৰ মাজত এক বৃহৎ ব্যৱধান থাকে।

এই ব্যৱধানেই মানুহৰ জীৱনত হতাশা আৰু যন্ত্ৰণাৰ সৃষ্টি কৰে।

২। সপোন আৰু বাস্তৱৰ সংঘাত

কবিতাটোত দুখন পৃথক জগতৰ ছবি প্ৰকাশ পাইছে। এখন হৈছে মানুহৰ কল্পনাৰ জগত আৰু আনখন হৈছে কঠোৰ বাস্তৱ জগত।

মানুহে নিজৰ কল্পনাত এখন সুন্দৰ পৃথিৱী নিৰ্মাণ কৰে। সেই পৃথিৱীত দুখ-কষ্ট নাই, অভাৱ-অনাটন নাই, অসুস্থতা নাই আৰু মানুহৰ মাজত কোনো বিভেদ নাই।

কিন্তু বাস্তৱ পৃথিৱীখন ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ বিপৰীত। ইয়াত দৰিদ্ৰতা, অসুস্থতা, অনাথ শিশুৰ বেদনা, শাৰীৰিক অক্ষমতা আৰু মানসিক যন্ত্ৰণা আছে।

কবিয়ে এই দুয়োখন পৃথিৱীৰ মাজৰ পাৰ্থক্যৰ জৰিয়তে মানুহৰ জীৱনৰ কৰুণ বাস্তৱতা প্ৰকাশ কৰিছে।

৩। অশ্বাৰোহীৰ প্ৰতীকী তাৎপৰ্য

কবিতাটোৰ শিৰোনাম 'অশ্বাৰোহী'ৰ মাজতে এক বিশেষ প্ৰতীকী তাৎপৰ্য নিহিত হৈ আছে।

অশ্বাৰোহী মানে ঘোঁৰাত উঠি যাত্ৰা কৰা ব্যক্তি। কিন্তু কবিতাটোত অশ্বাৰোহী কেৱল এজন ঘোঁৰাচালক নহয়। ই জীৱনৰ দুখ-যন্ত্ৰণা অতিক্ৰম কৰি আগবাঢ়ি যাব বিচৰা মানুহৰ আকাংক্ষাৰ প্ৰতীক।

কবিয়ে এটা ঘোঁৰা বিচাৰিছে। এই ঘোঁৰাটো হৈছে তেওঁৰ বাবে জীৱনৰ সংঘাত আৰু যন্ত্ৰণা অতিক্ৰম কৰাৰ বাহন।

কিন্তু কবিৰ এই আকাংক্ষা বাস্তৱত পূৰণ নহয়। তেওঁ অশ্বাৰোহী হোৱাৰ সপোন দেখিলেও সেই সপোনক বাস্তৱত ৰূপ দিব নোৱাৰে।

ইয়াৰ মাজেৰে মানুহৰ আকাংক্ষা আৰু বাস্তৱৰ সীমাবদ্ধতা প্ৰকাশ পাইছে।

৪। দুখীয়া আৰু বঞ্চিত মানুহৰ জীৱন

কবিতাটোত সমাজৰ বিভিন্ন দুখীয়া আৰু অসহায় মানুহৰ জীৱনৰ ছবি প্ৰকাশ পাইছে।

অনাথ শিশু, অন্ধ, লেঙেৰা, ৰোগী আৰু নিৰাশ্ৰয় মানুহৰ জীৱনলৈ কবিয়ে বিশেষভাৱে দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিছে।

এই লোকসকলে জীৱনত বিভিন্ন ধৰণৰ শাৰীৰিক আৰু মানসিক যন্ত্ৰণা ভোগ কৰিবলগীয়া হয়। তেওঁলোকৰ বাবে জীৱনৰ সপোন আৰু বাস্তৱৰ মাজত এক বৃহৎ ব্যৱধান থাকে।

কবিয়ে তেওঁলোকৰ দুখ-কষ্টৰ প্ৰতি গভীৰ সহানুভূতি প্ৰকাশ কৰিছে।

৫। সুখী সংসাৰৰ কল্পনা আৰু বাস্তৱতা

কবিতাটোত কবিয়ে এখন সুখী পৰিয়ালৰ ছবিও কল্পনা কৰিছে। সেই কল্পিত সংসাৰত পত্নী সুখী আৰু সন্তানসকল মুকলি মনেৰে খেলি থাকে।

কিন্তু বাস্তৱ জীৱনত এই সুখৰ ছবি সম্পূৰ্ণৰূপে দেখা নাযায়। বাস্তৱ সংসাৰত মানুহৰ মাজত অসন্তুষ্টি, মানসিক দূৰত্ব আৰু নানা সমস্যা থাকে।

ইয়াৰ জৰিয়তে কবিয়ে দেখুৱাইছে যে মানুহৰ কল্পনাৰ সুখ আৰু বাস্তৱ জীৱনৰ সুখ একে নহয়।

৬। আধ্যাত্মিক চেতনা

ৰমাকান্ত ৰথৰ কবিতাত আধ্যাত্মিক চিন্তাৰ প্ৰভাৱ বিশেষভাৱে দেখা যায়। 'অশ্বাৰোহী' কবিতাতো এই বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পাইছে।

কবিতাটোত দেৱদূত, ঈশ্বৰৰ সর্বব্যাপী ছাঁ আৰু অবিনশ্বৰ আত্মাৰ দৰে ধাৰণাৰ উপস্থিতিয়ে এক আধ্যাত্মিক পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰিছে।

কবিয়ে জীৱনৰ দুখ-যন্ত্ৰণাৰ মাজত এক পৰম শান্তি আৰু মুক্তিৰ সন্ধান কৰিছে।

৭। মৃত্যু আৰু মুক্তিৰ চিন্তা

কবিতাটোৰ শেষৰ ফালে মৃত্যুৰ ধাৰণাই বিশেষ তাৎপর্য লাভ কৰিছে।

কবিয়ে উপলব্ধি কৰিছে যে মানুহে জীৱনৰ সকলো দুখ-যন্ত্ৰণা জয় কৰিব নোৱাৰে। বহু সময়ত মানুহৰ সকলো প্ৰচেষ্টা ব্যর্থ হৈ পৰে।

এই অৱস্থাত কবিয়ে মৃত্যুক যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্তিৰ এক সম্ভাব্য পথ হিচাপে বিবেচনা কৰিছে।

ইয়াৰ মাজেৰে কবিৰ গভীৰ নিৰাশাবাদী দৃষ্টিভংগী প্ৰকাশ পাইছে।

৮। কবিতাটোৰ কাব্যিক বৈশিষ্ট্য

'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোৰ কাব্যিক বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল—

১। প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পৰ সার্থক ব্যৱহাৰ।

২। জীৱনৰ গভীৰ দার্শনিক ব্যাখ্যা।

৩। সপোন আৰু বাস্তৱৰ সংঘাতৰ প্ৰকাশ।

৪। মানৱীয় বেদনা আৰু নিসংগতাৰ চিত্ৰায়ণ।

৫। আধ্যাত্মিক চিন্তা আৰু অস্তিত্ববাদী অনুভূতি।

৬। আধুনিক মানুহৰ মানসিক জটিলতাৰ প্ৰকাশ।

সামগ্ৰিকভাৱে ৰমাকান্ত ৰথৰ 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটো মানৱ জীৱনৰ দুখ-যন্ত্ৰণা, হতাশা, নিসংগতা আৰু মুক্তিৰ আকাংক্ষাৰ এক গভীৰ কাব্যিক প্ৰকাশ। কবিয়ে অশ্বাৰোহীৰ প্ৰতীকৰ জৰিয়তে মানুহৰ জীৱন-সংগ্ৰাম আৰু যন্ত্ৰণা অতিক্ৰমৰ প্ৰচেষ্টাক প্ৰকাশ কৰিছে। সপোন আৰু বাস্তৱৰ সংঘাতৰ মাজেৰে কবিয়ে আধুনিক মানুহৰ জীৱনৰ কৰুণ সত্য উদঙাই দিছে। সেয়েহে

কবিতাটো কেৱল ব্যক্তিগত বেদনাৰ প্ৰকাশ নহয়; ই সমগ্ৰ মানৱজাতিৰ জীৱন-সংকটৰ এক প্ৰতিফলন।

প্ৰশ্ন–৫ ৰমাকান্ত ৰথৰ 'অশ্বাৰোহী' কবিতাত সপোন আৰু বাস্তৱৰ সংঘাত কেনেদৰে প্ৰকাশ পাইছে? বিশদভাৱে আলোচনা কৰা।

উত্তৰঃ আধুনিক কবিতাৰ অন্যতম প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে মানুহৰ অন্তৰ্জগতৰ জটিল অনুভূতি আৰু বাস্তৱ জীৱনৰ সংঘাতৰ প্ৰকাশ। ৰমাকান্ত ৰথৰ 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোত এই বৈশিষ্ট্য বিশেষভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। কবিয়ে মানুহৰ কল্পনাৰ সুন্দৰ পৃথিৱী আৰু বাস্তৱৰ কঠিন পৃথিৱীৰ মাজত থকা ব্যৱধানক কবিতাটোৰ মূল বিষয় হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছে। মানুহে জীৱনত যি বিচাৰে আৰু বাস্তৱত যি লাভ কৰে, তাৰ মাজত থকা পাৰ্থক্যই কেনেদৰে মানসিক যন্ত্ৰণাৰ সৃষ্টি কৰে, সেয়া কবিয়ে সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে।

১। সপোনৰ পৃথিৱীৰ ধাৰণা

মানুহ স্বভাৱতে কল্পনাপ্ৰৱণ। মানুহে নিজৰ মনত এখন সুন্দৰ পৃথিৱীৰ ছবি অংকন কৰে। সেই পৃথিৱীত কোনো দুখ-কষ্ট নাথাকে, কোনো অভাৱ-অনাটন নাথাকে আৰু মানুহে শান্তি আৰু আনন্দৰে জীৱন অতিবাহিত কৰে।

কবিতাটোত কবিয়ে এনে এখন কল্পনাৰ পৃথিৱীৰ ছবি দাঙি ধৰিছে।

সেই পৃথিৱীত প্ৰকৃতি সেউজীয়া, পথাৰ শস্যৰে পৰিপূৰ্ণ, গছ-গছনিত ফল-ফুলেৰে ভৰি থাকে আৰু শিশুসকলৰ মুখত হাঁহি বিৰিঙি থাকে।

ইয়াৰ উপৰি অনাথ শিশু, অন্ধ, লেঙেৰা আৰু ৰোগীসকলেও তাত সুখী জীৱন অতিবাহিত কৰে।

এই কল্পিত পৃথিৱীখন মানুহৰ আশা-আকাংক্ষা আৰু সুখী জীৱনৰ প্ৰতীক।

২। বাস্তৱ পৃথিৱীৰ কৰুণ ছবি

কবিয়ে কল্পনাৰ পৃথিৱীৰ বিপৰীতে বাস্তৱ পৃথিৱীৰ এখন কঠিন ছবি দাঙি ধৰিছে।

বাস্তৱ পৃথিৱীখন যেন এখন মৰুভূমি। ইয়াত মানুহে বিচৰা সুখ আৰু শান্তি সহজে লাভ কৰিব নোৱাৰে।

দৰিদ্রতা, ৰোগ-ব্যাধি, সামাজিক বৈষম্য, মানসিক অশান্তি আৰু জীৱনৰ অনিশ্চয়তাই মানুহক আগুৰি থাকে।

কবিয়ে দেখুৱাইছে যে মানুহৰ জীৱনত বহুতো আশা থাকে যদিও সেই আশাবোৰ পূৰণ কৰাৰ সুযোগ সকলোৰে নাথাকে।

৩। মৰুভূমিৰ প্রতীকী তাৎপর্য

কবিতাটোত মৰুভূমিৰ চিত্রকল্পই বিশেষ তাৎপর্য বহন কৰিছে।

মৰুভূমি সাধাৰণতে শুষ্কতা, নির্জনতা আৰু জীৱনৰ অনুপস্থিতিৰ প্রতীক।

কবিয়ে বাস্তৱ পৃথিৱীক মৰুভূমিৰ সৈতে তুলনা কৰি মানুহৰ জীৱনৰ শূন্যতা আৰু অসহায়তা প্রকাশ কৰিছে।

মানুহে যিখন পৃথিৱীক নিজৰ মাতৃভূমি বুলি ভাবে, সেই পৃথিৱীখনো বহু সময়ত দুখ আৰু দুর্ভাগ্যৰ বাসস্থান হৈ পৰে।

এই প্রতীকৰ জৰিয়তে কবিয়ে আধুনিক মানুহৰ জীৱনৰ নিৰাশা প্রকাশ কৰিছে।

৪। হেৰাই যোৱা সেউজীয়া পৃথিৱী

কবিতাটোত সেউজীয়া প্রকৃতিৰ চিত্রকল্পৰ জৰিয়তে মানুহৰ অতীতৰ সুখ আৰু শান্তিৰ স্মৃতি প্রকাশ পাইছে।

সেউজীয়া পথাৰ, শস্য, ফল-ফুল, হাঁহি আৰু শিশুৰ খেল-ধেমালিৰ ছবি এখন সুন্দৰ জীৱনৰ প্রতীক।

কিন্তু বাস্তৱত এই সৌন্দর্য ক্রমে হেৰাই গৈছে।

কবিয়ে এই হেৰাই যোৱা সেউজীয়াৰ মাজেৰে মানুহৰ জীৱনৰ পৰা সুখ, শান্তি আৰু নিৰাপত্তা আঁতৰি যোৱাৰ বেদনাক প্রকাশ কৰিছে।

৫। সুখী পৰিয়ালৰ কল্পনা আৰু বাস্তৱ সংসাৰ

কবিতাটোৰ এটা উল্লেখযোগ্য দিশ হৈছে পৰিয়ালৰ সুখ-শান্তিৰ কল্পনা।

কবিয়ে এনে এখন সংসাৰৰ কথা ভাবিছে, য'ত পত্নী সুখী আৰু সন্তানসকলে স্বাধীনভাৱে খেলি থাকে।

কিন্তু বাস্তৱ পৃথিৱীত তেওঁৰ সংসাৰ এনে সুখেৰে পৰিপূৰ্ণ নহয়।

স্বামী-স্ত্রীৰ মাজত মানসিক দূৰত্ব আৰু অসন্তুষ্টি থাকিব পাৰে। সন্তানসকলেও বিভিন্ন সামাজিক আৰু পাৰিবাৰিক সীমাবদ্ধতাৰ মাজত জীৱন কটাবলগীয়া হয়।

এই বৈপৰীত্যৰ জৰিয়তে কবিয়ে দেখুৱাইছে যে মানুহৰ মনৰ কল্পনা আৰু বাস্তৱ জীৱনৰ মাজত সদায় এক ব্যৱধান থাকে।

৬। অশ্বাৰোহীৰ সপোন

কবিয়ে জীৱনৰ যন্ত্রণা অতিক্রম কৰিবলৈ অশ্বাৰোহী হোৱাৰ সপোন দেখে।

তেওঁৰ বাবে ঘোঁৰা হৈছে জীৱনৰ সকলো বাধা অতিক্রম কৰাৰ এক মাধ্যম।

অশ্বাৰোহী হৈ তেওঁ দুখ-কষ্টৰে পৰিপূৰ্ণ পৃথিৱীখন অতিক্রম কৰিব বিচাৰে।

কিন্তু এই আকাংক্ষা বাস্তৱত পূৰণ নহয়। কবিয়ে ঘোঁৰাটো লাভ কৰিব নোৱাৰে আৰু অশ্বাৰোহী হৈ জীৱনৰ দুখ-যন্ত্রণাৰ পৰা মুক্ত হ'ব নোৱাৰে।

ইয়াৰ মাজেৰে মানুহৰ সপোন আৰু বাস্তৱৰ সংঘাত প্রকাশ পাইছে।

৭। দুখীয়া আৰু অসহায় মানুহৰ প্রতি সহানুভূতি

কবিৰ কল্পিত পৃথিৱীত সমাজৰ দুখীয়া আৰু অসহায় মানুহসকলেও সুখী জীৱন লাভ কৰে।

অনাথ শিশু, অন্ধ, লেঙেৰা, ৰোগী আৰু নিৰাশ্রয় লোকসকলৰ জীৱনত চিকিৎসা, নিৰাপত্তা আৰু মানৱীয় মর্যাদাৰ অভাৱ নাথাকে।

কিন্তু বাস্তৱ পৃথিৱীত এইসকল মানুহে নানা সমস্যাৰ সন্মুখীন হয়।

কবিয়ে এই বৈপৰীত্যৰ জৰিয়তে সমাজৰ প্ৰতি নিজৰ মানৱীয় দায়বদ্ধতা প্ৰকাশ কৰিছে।

৮। আধ্যাত্মিক পৃথিৱী আৰু বাস্তৱ জীৱন

কবিতাটোত আধ্যাত্মিকতাৰ প্ৰভাৱো দেখা যায়।

কবিয়ে এনে এখন পৃথিৱীৰ সন্ধান কৰিছে, য'ত ঈশ্বৰৰ প্ৰশান্তিময় উপস্থিতি আৰু আত্মিক শান্তি অনুভৱ কৰিব পাৰি।

কিন্তু বাস্তৱ জীৱনৰ সংঘাত আৰু যন্ত্ৰণাই মানুহক সেই শান্তিৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখে।

এইদৰে কবিতাটোত আধ্যাত্মিক আকাংক্ষা আৰু পার্থিৱ বাস্তৱতাৰ মাজত এক সংঘাতৰ সৃষ্টি হৈছে।

৯। কবিতাটোৰ দার্শনিক তাৎপর্য

কবিতাটোৰ দার্শনিক দিশটো হৈছে মানুহৰ আশা আৰু বাস্তৱৰ মাজত থকা চিৰন্তন সংঘাত।

মানুহে সদায় সুখৰ সন্ধান কৰে। কিন্তু সুখ লাভ কৰাৰ পিছতো সেই সুখ স্থায়ী নহয়।

পার্থিৱ সম্পদ, প্ৰেম আৰু সামাজিক মর্যাদাই মানুহক কিছু সময়ৰ বাবে আনন্দ দিলেও জীৱনৰ সকলো দুখ দূৰ কৰিব নোৱাৰে। সেয়েহে মানুহৰ জীৱনত এক গভীৰ অসম্পূর্ণতা থাকি যায়।

সামগ্ৰিকভাৱে 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোত সপোন আৰু বাস্তৱৰ সংঘাত এক গুৰুত্বপূর্ণ বিষয় হিচাপে প্ৰকাশ পাইছে। কবিয়ে কল্পনাৰ সুন্দৰ পৃথিৱীৰ বিপৰীতে বাস্তৱ জীৱনৰ দুখ-কষ্ট আৰু অসহায়তাৰ ছবি দাঙি ধৰিছে। অশ্বাৰোহীৰ প্ৰতীকৰ জৰিয়তে তেওঁ জীৱনৰ সংঘাত অতিক্ৰম কৰাৰ আকাংক্ষা প্ৰকাশ কৰিছে। কিন্তু সেই আকাংক্ষা পূৰণ নোহোৱাৰ মাজেৰে মানুহৰ জীৱনৰ ব্যর্থতা আৰু যন্ত্ৰণাৰ কৰুণ সত্য প্ৰকাশ পাইছে।

প্ৰশ্ন–৬ 'অশ্বাৰোহী' কবিতাত অশ্ব, মৰুভূমি, সেউজীয়া প্ৰকৃতি আৰু আধ্যাত্মিকতাৰ প্ৰতীকী তাৎপর্য বিশ্লেষণ কৰা।

উত্তৰঃ ৰমাকান্ত ৰথ আধুনিক ওড়িয়া কাব্যসাহিত্যৰ এগৰাকী প্ৰতীকধর্মী আৰু দার্শনিক কবি। তেওঁৰ কবিতাত প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পৰ ব্যৱহাৰে বিশেষ স্থান লাভ কৰিছে। সাধাৰণ জীৱনৰ

ঘটনা আৰু বস্তুৰ মাজেৰে তেওঁ গভীৰ দার্শনিক আৰু মানসিক অনুভূতি প্ৰকাশ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটোতো অশ্ব, মৰুভূমি, সেউজীয়া প্ৰকৃতি, দেৱদূত আৰু আধ্যাত্মিক সত্তাৰ দৰে বিভিন্ন প্ৰতীকৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। এই প্ৰতীকসমূহৰ মাজেৰে কবিয়ে মানৱ জীৱনৰ দুখ-যন্ত্ৰণা, আশা-আকাংক্ষা, নিসংগতা আৰু মুক্তিৰ সন্ধান প্ৰকাশ কৰিছে।

১। অশ্ব বা ঘোঁৰাৰ প্ৰতীকী তাৎপৰ্য

কবিতাটোৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰতীক হৈছে অশ্ব বা ঘোঁৰা।

সাধাৰণ অৰ্থত ঘোঁৰা হৈছে যাত্ৰা, গতি আৰু শক্তিৰ প্ৰতীক। কিন্তু কবিতাটোত ঘোঁৰাই ইয়াতকৈ গভীৰ অৰ্থ বহন কৰিছে।

কবিয়ে জীৱনৰ সকলো দুখ-যন্ত্ৰণা অতিক্ৰম কৰিবলৈ এটা ঘোঁৰা বিচাৰিছে। তেওঁৰ বাবে এই ঘোঁৰা হৈছে জীৱনৰ সংঘাতৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়াৰ শক্তি আৰু মুক্তিৰ বাহন।

অশ্বাৰোহী হৈ তেওঁ জীৱনৰ কঠিন বাস্তৱতা অতিক্ৰম কৰিব বিচাৰে।

কিন্তু কবিয়ে ঘোঁৰাটো লাভ কৰিব নোৱাৰে। ফলত তেওঁৰ মুক্তিৰ সপোন বাস্তৱায়িত নহয়।

ইয়াৰ জৰিয়তে মানুহৰ সীমাবদ্ধতা আৰু জীৱনৰ প্ৰতি থকা অসহায়তা প্ৰকাশ পাইছে।

২। মৰুভূমিৰ প্ৰতীকী তাৎপৰ্য

কবিতাটোত মৰুভূমিৰ চিত্ৰকল্পৰ বিশেষ তাৎপৰ্য আছে।

মৰুভূমি হৈছে শুষ্কতা, নিৰ্জনতা, হতাশা আৰু জীৱনৰ শূন্যতাৰ প্ৰতীক।

কবিয়ে বাস্তৱ পৃথিৱীক মৰুভূমিৰ সৈতে তুলনা কৰিছে। মানুহে জীৱনত যি সুখ, শান্তি আৰু নিৰাপত্তা বিচাৰে, বাস্তৱ পৃথিৱীত সেইবোৰ সহজে লাভ কৰিব নোৱাৰে।

মৰুভূমিৰ মাজত যেন জীৱনৰ সেউজীয়া আশা হেৰাই যায়।

সেয়েহে মৰুভূমিৰ প্ৰতীকে মানুহৰ জীৱনৰ নিৰাশা, ব্যৰ্থতা আৰু নিসংগতাক প্ৰকাশ কৰিছে।

৩। সেউজীয়া প্ৰকৃতিৰ প্ৰতীকী তাৎপৰ্য

কবিতাটোত সেউজীয়া পথাৰ, শস্য, ফল-ফুল আৰু হাঁহিৰে পৰিপূৰ্ণ প্ৰকৃতিৰ এখন কল্পিত ছবি প্ৰকাশ পাইছে।

এই সেউজীয়া প্ৰকৃতি হৈছে সুখ, সমৃদ্ধি, শান্তি আৰু জীৱনৰ পূৰ্ণতাৰ প্ৰতীক।

কবিয়ে এনে এখন পৃথিৱীৰ কল্পনা কৰিছে, য'ত মানুহে দুখ-কষ্টৰ পৰা মুক্ত হৈ আনন্দৰে জীৱন কটাব পাৰে।

এই পৃথিৱীত শিশুসকলে হাঁহে, মানুহে গান গায় আৰু অসহায় লোকসকলেও নিৰাপত্তা লাভ কৰে।

কিন্তু বাস্তৱ পৃথিৱীত এই সেউজীয়া সৌন্দৰ্য ক্ৰমে হেৰাই গৈছে।

ইয়াৰ জৰিয়তে কবিয়ে মানুহৰ জীৱনৰ পৰা সুখ আৰু শান্তি হেৰাই যোৱাৰ বেদনাক প্ৰকাশ কৰিছে।

৪। অন্ধকাৰ আৰু জোনৰ প্ৰতীকী অৰ্থ

কবিতাটোত জোন আৰু অন্ধকাৰৰ চিত্ৰকল্পই জীৱনৰ পৰিৱৰ্তনশীল অৱস্থা আৰু আশাৰ ক্ষয়ক সূচায়।

জোনৰ পোহৰ সাধাৰণতে সৌন্দৰ্য, আশা আৰু শান্তিৰ প্ৰতীক।

কিন্তু জোনৰ ক্ৰমে ক্ষয় হোৱা অৱস্থাই জীৱনৰ সৌন্দৰ্য আৰু আশাৰ ক্ৰমাগত অৱক্ষয়ৰ ইংগিত দিয়ে।

ইয়াৰ মাজেৰে কবিয়ে জীৱনৰ অনিশ্চয়তা আৰু সময়ৰ পৰিৱৰ্তনশীল স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰিছে।

৫। দেৱদূত আৰু ঈশ্বৰৰ প্ৰতীক

কবিতাটোত দেৱদূত আৰু ঈশ্বৰৰ সৰ্বব্যাপী উপস্থিতিৰ ধাৰণাই আধ্যাত্মিক পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰিছে।

দেৱদূতৰ হাঁহিমুখীয়া ৰূপে মানুহৰ মনত আশা আৰু শান্তিৰ অনুভূতি সৃষ্টি কৰে।

আনহাতে ঈশ্বৰৰ সর্বব্যাপী ছাঁই মানুহৰ জীৱনৰ আধ্যাত্মিক অনুসন্ধান আৰু পৰম সত্তাৰ প্রতি থকা আকর্ষণক প্রকাশ কৰে।

কবিয়ে পার্থিৱ জীৱনৰ দুখ-কষ্টৰ মাজত এক চিৰন্তন শান্তিৰ সন্ধান কৰিছে।

৬। অবিনশ্বৰ আত্মাৰ প্রতীক

অবিনশ্বৰ আত্মাৰ ধাৰণাই মানুহৰ অস্তিত্বৰ এক গভীৰ দার্শনিক দিশ প্রকাশ কৰে।

মানুহৰ শৰীৰ নশ্বৰ, কিন্তু আত্মাৰ বিষয়ে বিভিন্ন আধ্যাত্মিক দর্শনত অবিনশ্বৰতাৰ ধাৰণা আছে।

কবিয়ে এই ধাৰণাৰ জৰিয়তে পার্থিৱ জীৱনৰ সীমাবদ্ধতাৰ ঊর্ধ্বত থকা এক সত্তাৰ সন্ধান কৰিছে।

ইয়াৰ মাজেৰে জীৱন আৰু মৃত্যুৰ মাজৰ সম্পর্কৰ কথাও প্রকাশ পাইছে।

৭। অসহ্য যন্ত্রণাৰ পৰা শক্তিৰ জন্ম

কবিতাটোত যন্ত্রণাক কেৱল দুর্বলতা হিচাপে উপস্থাপন কৰা হোৱা নাই।

কবিয়ে দেখুৱাইছে যে অসহ্য যন্ত্রণাৰ মাজৰ পৰাও যুঁজ দিয়াৰ শক্তিৰ জন্ম হ'ব পাৰে।

মানুহে জীৱনৰ দুখ-কষ্টৰ সন্মুখীন হৈ নতুন শক্তি আৰু সাহস লাভ কৰিব পাৰে।

এই দিশটোৱে কবিতাটোক কেৱল নিৰাশাবাদী কৰি ৰখা নাই। ইয়াৰ মাজত জীৱনৰ সংঘাতৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়াৰ এক সম্ভাৱনাও আছে।

৮। মৃত্যুৰ প্রতীকী তাৎপর্য

কবিতাটোৰ শেষৰ ফালে মৃত্যুৰ ধাৰণাই গুৰুত্ব লাভ কৰিছে।

কবিয়ে অনুভৱ কৰিছে যে জীৱনৰ সকলো যন্ত্রণা অতিক্রম কৰা সম্ভৱ নহ'বও পাৰে।

সেইবাবে মৃত্যুক যন্ত্রণাৰ পৰা মুক্তিৰ এক সম্ভাব্য পথ হিচাপে কল্পনা কৰা হৈছে।

ইয়াত মৃত্যু কেৱল শাৰীৰিক জীৱনৰ সমাপ্তি নহয়; ই মানৱ জীৱনৰ সীমাবদ্ধতা আৰু অস্তিত্বৰ সংকটৰ প্ৰতীক।

৯। প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পৰ সামগ্ৰিক তাৎপৰ্য

কবিতাটোৰ প্ৰতীকসমূহে একেলগে এটা গভীৰ দাৰ্শনিক পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰিছে।

প্ৰতীক	প্ৰতীকী অৰ্থ
অশ্ব বা ঘোঁৰা	মুক্তি আৰু জীৱন-সংগ্ৰামৰ শক্তি
অশ্বাৰোহী	যন্ত্ৰণা অতিক্ৰম কৰিব বিচৰা মানুহ
মৰুভূমি	দুখ, হতাশা আৰু জীৱনৰ শূন্যতা
সেউজীয়া প্ৰকৃতি	সুখ, শান্তি আৰু সমৃদ্ধি
জোন	আশা, সৌন্দৰ্য আৰু জীৱনৰ পৰিৱৰ্তন
দেৱদূত	আধ্যাত্মিক আশা আৰু শান্তি
অবিনশ্বৰ আত্মা	চিৰন্তন অস্তিত্বৰ ধাৰণা
মৃত্যু	যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্তিৰ সম্ভাৱনা

সামগ্ৰিকভাৱে 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটো প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পৰ এক উল্লেখযোগ্য সৃষ্টি। কবিয়ে অশ্ব, মৰুভূমি, সেউজীয়া প্ৰকৃতি, জোন, দেৱদূত আৰু অবিনশ্বৰ আত্মাৰ দৰে প্ৰতীকৰ জৰিয়তে মানুহৰ জীৱনৰ গভীৰ অনুভূতি প্ৰকাশ কৰিছে। এই প্ৰতীকসমূহৰ মাজেৰে সপোন আৰু বাস্তৱৰ সংঘাত, জীৱনৰ যন্ত্ৰণা, আধ্যাত্মিক অনুসন্ধান আৰু মুক্তিৰ আকাংক্ষা প্ৰকাশ পাইছে। সেয়েহে 'অশ্বাৰোহী' কবিতাটো কেৱল অনুভূতিনিৰ্ভৰ কবিতা নহয়; ই আধুনিক মানুহৰ অস্তিত্বৰ সংকট আৰু জীৱন-দৰ্শনৰ এক গভীৰ কাব্যিক প্ৰকাশ।

প্ৰশ্ন ৭ ভীষ্ম সাহনীৰ ‘হানুচ’ নাটকৰ মূল বিষয়বস্তু আলোচনা কৰা।

উত্তৰঃ ভাৰতীয় হিন্দী নাট্যসাহিত্যৰ এগৰাকী বিশিষ্ট নাট্যকাৰ হ’ল ভীষ্ম সাহনী। তেওঁৰ নাট্যসৃষ্টিৰ ভিতৰত ‘হানুচ’ এখন উল্লেখযোগ্য নাটক। এই নাটকখনৰ অসমীয়া অনুবাদ কৰিছে

নিবজনা মহন্ত বেজবৰুৱাই। নাটকখনত মধ্যযুগীয় ইউৰোপৰ প্ৰাগ নগৰৰ পটভূমিত এগৰাকী সাধাৰণ কাৰিকৰৰ অসাধাৰণ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা, কঠোৰ পৰিশ্ৰম, জীৱন-সংগ্ৰাম আৰু শাসকীয় শোষণৰ কৰুণ কাহিনী উপস্থাপন কৰা হৈছে।

নাটকখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হানুচ এজন তলা নিৰ্মাতা। কিন্তু তেওঁৰ মনত এখন বিশেষ ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰাৰ সপোনে বাহ লৈছিল। এই সপোন বাস্তৱায়িত কৰিবলৈ তেওঁ প্ৰায় সোতৰ বছৰ ধৰি অক্লান্ত পৰিশ্ৰম কৰে। অৱশেষত তেওঁ ঘড়ীখন নিৰ্মাণ কৰিবলৈ সক্ষম হয় যদিও শাসকীয় শক্তিয়ে তেওঁৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাক সন্মান জনোৱাৰ পৰিৱৰ্তে তেওঁক অমানৱীয় শাস্তি প্ৰদান কৰে। সেয়েহে নাটকখনৰ মূল বিষয়বস্তু হৈছে শিল্পীসত্তাৰ স্বাধীনতা, সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাৰ প্ৰতি শাসকীয় অত্যাচাৰ আৰু সাধাৰণ মানুহৰ জীৱন-সংগ্ৰাম।

হানুচৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা আৰু সপোন

নাটকখনৰ নায়ক হানুচ এজন সাধাৰণ তলা নিৰ্মাতা। তেওঁ আন কাৰিকৰৰ দৰে দৈনন্দিন জীৱিকাৰ বাবে কাম কৰিলেও তেওঁৰ মনত আছিল এক অসাধাৰণ সৃষ্টিৰ আকাংক্ষা। এখন ডাঙৰ আৰু উন্নতমানৰ ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰাই আছিল তেওঁৰ জীৱনৰ প্ৰধান লক্ষ্য।

ঘড়ী নিৰ্মাণৰ কামটো সহজ নাছিল। ইয়াৰ বাবে তেওঁ গণিতৰ জ্ঞান আহৰণ কৰিবলগীয়া হৈছিল। বিভিন্ন যন্ত্ৰাংশ, চকা, কমানী আৰু আন আন কাৰিকৰী উপাদানৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰি তেওঁ কাম আগবঢ়াইছিল। প্ৰয়োজনীয় সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰাংশ তৈয়াৰ কৰাত লোহাৰ কাম কৰা কাৰিকৰৰ সহায়ো লৈছিল।

তেওঁৰ এই প্ৰচেষ্টা কেৱল অৰ্থ উপাৰ্জনৰ বাবে নাছিল। ইয়াৰ মাজত আছিল নতুন কিবা এটা সৃষ্টি কৰাৰ গভীৰ হেঁপাহ। সৃষ্টিৰ আনন্দই তেওঁক সকলো বাধা অতিক্ৰম কৰিবলৈ সাহস দিছিল।

পাৰিবাৰিক জীৱনৰ সংঘাত

হানুচৰ সৃষ্টিশীল সাধনাৰ লগত তেওঁৰ পাৰিবাৰিক জীৱনৰ সংঘাতো জড়িত হৈ আছে। তেওঁৰ পত্নী কাটিয়া আৰু জীয়েক ইয়াংকাৰ জীৱন আৰ্থিক অভাৱ-অনাটনৰ মাজেৰে পাৰ হৈছিল। হানুচে ঘড়ী নিৰ্মাণত অধিক সময় ব্যয় কৰাৰ বাবে পৰিয়ালৰ উপাৰ্জনৰ পৰিমাণ কমি গৈছিল।

কাটিয়াই সংসাৰৰ দায়িত্ব বহন কৰিবলগীয়া হৈছিল। তাই তলা বিক্ৰী কৰি পৰিয়ালৰ খৰচ উলিয়াবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। কিন্তু ঘড়ী নিৰ্মাণৰ কামত হানুচ ব্যস্ত হৈ পৰাত তলা নিৰ্মাণৰ কামো বাধাগ্ৰস্ত হৈছিল। ফলত পৰিয়ালটো দৰিদ্ৰতা আৰু অনিশ্চয়তাৰ মাজত পৰিছিল।

কাটিয়াৰ দৃষ্টিত হানুচৰ ঘড়ী নিৰ্মাণৰ সপোনটো পৰিয়ালৰ দুখ-কষ্টৰ অন্যতম কাৰণ। তাই স্বামীৰ প্ৰতিভাক সম্পূৰ্ণৰূপে অস্বীকাৰ নকৰিলেও সংসাৰৰ বাস্তৱ সমস্যাবোৰৰ বাবে উদ্বিগ্ন হৈ পৰিছিল। এইদৰে নাট্যকাৰে শিল্পীসত্তা আৰু পাৰিবাৰিক দায়িত্বৰ মাজত সৃষ্টি হোৱা সংঘাত সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে।

হানুচৰ জীৱন-সংগ্ৰাম

ঘড়ী নিৰ্মাণৰ কামত হানুচে বহু বাধাৰ সন্মুখীন হৈছিল। অৰ্থৰ অভাৱ, প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰীৰ অভাৱ, কাৰিকৰী সমস্যা আৰু সামাজিক অৱহেলাই তেওঁৰ পথ কঠিন কৰি তুলিছিল। তথাপি তেওঁ নিজৰ লক্ষ্যৰ পৰা আঁতৰি যোৱা নাছিল।

জেকব নামৰ যুৱকজনৰ আগমনে হানুচৰ জীৱনত কিছু পৰিৱৰ্তন আনে। জেকবে তেওঁক কামত সহায় কৰে। আনহাতে, হানুচৰ ভাতৃ এমিলেও বিভিন্ন সময়ত সহায়ৰ হাত আগবঢ়ায়। গীৰ্জাৰ পৰা সাহায্য লাভ কৰাৰ ব্যৱস্থাও কৰা হৈছিল। এই সকলোবোৰ সহায়ৰ মাজেৰে হানুচে নিজৰ সপোন পূৰণৰ পথত আগবাঢ়ি যায়।

অৱশেষত প্ৰায় সোতৰ বছৰীয়া সাধনাৰ অন্তত ঘড়ীখন নিৰ্মাণ সম্পূৰ্ণ হয়। এই সফলতা হানুচৰ জীৱনৰ এক ডাঙৰ কৃতিত্ব।

শাসকীয় শোষণ আৰু শিল্পীৰ দুৰ্দশা

ঘড়ীখন নিৰ্মাণ সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত হানুচে আশা কৰিছিল যে তেওঁৰ প্ৰতিভাৰ যথোচিত স্বীকৃতি লাভ কৰিব। কিন্তু বাস্তৱত তেওঁ শাসকীয় শক্তিৰ স্বাৰ্থপৰতা আৰু শোষণৰ সন্মুখীন হয়।

ৰজা, নগৰ প্ৰশাসন আৰু ব্যৱসায়িক গোষ্ঠীয়ে ঘড়ীখনক নিজৰ প্ৰতিপত্তি আৰু স্বাৰ্থৰ আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বিচাৰে। তেওঁলোকে হানুচৰ সৃষ্টিৰ মূল্য উপলব্ধি কৰাৰ পৰিৱৰ্তে ঘড়ীখনৰ ওপৰত নিজৰ অধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে।

আটাইতকৈ কৰুণ ঘটনা হ'ল—ৰজাই হানুচে যাতে পুনৰ একেধৰণৰ ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰিব নোৱাৰে, তাৰ বাবে তেওঁৰ চকু নষ্ট কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়ে। এই ঘটনাই শাসকীয় ক্ষমতাৰ নিষ্ঠুৰতা আৰু শিল্পীৰ প্ৰতি সমাজৰ অমানৱীয় মনোভাব উন্মোচন কৰে।

নাটকখনৰ সামাজিক তাৎপৰ্য

'হানুচ' নাটকখন কেৱল এগৰাকী ঘড়ী নিৰ্মাতাৰ জীৱনৰ কাহিনী নহয়। ই সমাজৰ শাসকীয় ব্যৱস্থা, ধৰ্মীয় প্ৰতিষ্ঠান, অৰ্থনৈতিক শক্তি আৰু সাধাৰণ মানুহৰ মাজত থকা ক্ষমতাৰ সম্পৰ্ককো প্ৰকাশ কৰে।

নাটকখনত দেখুওৱা হৈছে যে প্ৰতিভা আৰু পৰিশ্ৰমৰ দ্বাৰা কোনো ব্যক্তিয়ে অসাধাৰণ সৃষ্টি কৰিব পাৰে; কিন্তু সমাজৰ ক্ষমতাশালী শ্ৰেণীয়ে সেই সৃষ্টিক নিজৰ স্বাৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। সৃষ্টিকৰ্তাৰ ব্যক্তিগত স্বাধীনতা আৰু অধিকাৰক উপেক্ষা কৰি তেওঁৰ সৃষ্টিক নিজৰ সম্পত্তি বুলি গণ্য কৰাটো এক গভীৰ সামাজিক অন্যায়।

সামৰণিত ক'ব পাৰি যে 'হানুচ' নাটকখনত ভীষ্ম সাহনীয়ে শিল্পীসত্তা, সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা, পাৰিবাৰিক সংঘাত, দৰিদ্ৰতা আৰু শাসকীয় শোষণৰ এক বাস্তৱধৰ্মী ছবি দাঙি ধৰিছে। হানুচৰ জীৱন-সংগ্ৰামৰ মাজেৰে নাট্যকাৰে দেখুৱাইছে যে প্ৰকৃত শিল্পীৰ সৃষ্টিৰ শক্তিক কোনো অত্যাচাৰী শাসকে সম্পূৰ্ণৰূপে ধ্বংস কৰিব নোৱাৰে। শিল্পীজন শাৰীৰিকভাৱে পৰাজিত হ'ব পাৰে, কিন্তু তেওঁৰ সৃষ্টি আৰু প্ৰতিভাৰ মূল্য চিৰস্থায়ী হৈ থাকে।

প্ৰশ্ন ৮ 'হানুচ' নাটকৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হানুচৰ চৰিত্ৰ বিশ্লেষণ কৰা।

উত্তৰঃ ভীষ্ম সাহনীৰ 'হানুচ' নাটকৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হ'ল হানুচ। তেওঁ এজন সাধাৰণ তলা নিৰ্মাতা, কিন্তু তেওঁৰ অন্তৰত আছিল অসাধাৰণ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা আৰু নতুন কিবা এটা নিৰ্মাণ কৰাৰ অদম্য হেঁপাহ। নিজৰ প্ৰতিভা আৰু একাগ্ৰতাৰ বলত তেওঁ এখন বিশেষ ঘড়ী নিৰ্মাণ

কৰিবলৈ সক্ষম হয়। কিন্তু এই সাফল্যৰ বাবেই তেওঁ শাসকীয় শক্তিৰ অত্যাচাৰৰ বলি হ'বলগীয়া হয়।

হানুচৰ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে নাট্যকাৰে এজন প্ৰকৃত শিল্পীৰ জীৱন-সংগ্ৰাম, আত্মবিশ্বাস, সৃষ্টিৰ প্ৰতি নিষ্ঠা, পাৰিবাৰিক দায়িত্ব আৰু শাসকীয় শোষণৰ কৰুণ ৰূপ প্ৰকাশ কৰিছে।

সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাৰ অধিকাৰী

হানুচ এজন সাধাৰণ কাৰিকৰ হ'লেও তেওঁৰ চিন্তা-চৰ্চা সাধাৰণ মানুহতকৈ পৃথক। তেওঁ কেৱল তলা নিৰ্মাণ কৰি জীৱিকা উপাৰ্জন কৰিয়েই সন্তুষ্ট হৈ থকা নাছিল। তেওঁৰ মনত এখন বিশেষ ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰাৰ সপোন আছিল।

এই সপোন বাস্তৱায়িত কৰিবলৈ তেওঁ প্ৰয়োজনীয় জ্ঞান আহৰণ কৰে। গণিতৰ জ্ঞান লাভ কৰে আৰু ঘড়ী নিৰ্মাণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বিভিন্ন যন্ত্ৰাংশৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰে। তেওঁৰ এই প্ৰচেষ্টাই প্ৰমাণ কৰে যে প্ৰকৃত প্ৰতিভা কেৱল জন্মগত ক্ষমতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে; একাগ্ৰতা, অধ্যৱসায় আৰু শিক্ষাৰ দ্বাৰাও প্ৰতিভাৰ বিকাশ সম্ভৱ।

একাগ্ৰতা আৰু অধ্যৱসায়

হানুচৰ চৰিত্ৰৰ অন্যতম প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে একাগ্ৰতা। ঘড়ী নিৰ্মাণৰ কামত তেওঁ প্ৰায় সোতৰ বছৰ সময় ব্যয় কৰে। এই দীঘলীয়া সময়ছোৱাত তেওঁ বহু সমস্যাৰ সন্মুখীন হয়।

কেতিয়াবা অৰ্থৰ অভাৱত কাম বন্ধ কৰিবলগীয়া হয়। কেতিয়াবা যন্ত্ৰাংশৰ সমস্যা দেখা দিয়ে। আনহাতে, পৰিয়ালৰ মানুহৰ অসন্তুষ্টি আৰু সামাজিক অৱহেলাইও তেওঁক মানসিকভাৱে দুৰ্বল কৰি তুলিছিল।

তথাপি তেওঁ নিজৰ লক্ষ্যৰ পৰা আঁতৰি যোৱা নাছিল। বহু সময়ত হতাশ হৈ পৰিলেও পুনৰ কাম আৰম্ভ কৰিছিল। এইদৰে হানুচে অধ্যৱসায় আৰু ধৈৰ্যৰ এক উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন দাঙি ধৰিছে।

আত্মবিশ্বাস আৰু সৃষ্টিৰ প্ৰতি নিষ্ঠা

হানুচৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য গুণ হৈছে আত্মবিশ্বাস। তেওঁ জানিছিল যে ঘড়ী নির্মাণৰ কাম সহজ নহয়। তথাপি নিজৰ সামর্থ্যৰ ওপৰত তেওঁৰ বিশ্বাস আছিল।

সমাজৰ বহু মানুহে তেওঁৰ কামক লৈ সন্দেহ প্রকাশ কৰিছিল। বিশেষকৈ তেওঁৰ পত্নী কাটিয়াই ঘড়ী নির্মাণৰ বাবে সংসাৰত দেখা দিয়া দুখ-কষ্টৰ কথা কৈছিল। তথাপি হানুচে নিজৰ সপোন ত্যাগ কৰা নাছিল।

তেওঁৰ বাবে ঘড়ী নির্মাণ কেৱল এটা পেছাগত কাম নাছিল; ই আছিল তেওঁৰ জীৱনৰ উদ্দেশ্য। সৃষ্টিৰ মাজতেই তেওঁ নিজৰ অস্তিত্ব আৰু আনন্দ বিচাৰি পাইছিল।

পাৰিবাৰিক দায়িত্ব আৰু মানসিক সংঘাত

হানুচৰ চৰিত্রৰ এটা জটিল দিশ হৈছে পাৰিবাৰিক দায়িত্বৰ সৈতে সৃষ্টিশীল সাধনাৰ সংঘাত। তেওঁৰ পত্নী কাটিয়া আৰু জীয়েক ইয়াংকাৰ জীৱন দৰিদ্রতাৰ মাজেৰে পাৰ হৈছিল। সংসাৰৰ খৰচ বহন কৰিবলৈ কাটিয়াই যথেষ্ট কষ্ট কৰিবলগীয়া হৈছিল।

কাটিয়াই স্বামীৰ ঘড়ী নির্মাণৰ সপোনৰ বাবে বহু সময়ত অসন্তুষ্টি প্রকাশ কৰিছিল। তাইৰ মতে, পৰিয়ালৰ দুবেলা দুমুঠি খাদ্যৰ ব্যৱস্থা কৰাটো অধিক জৰুৰী। কিন্তু হানুচে নিজৰ সৃষ্টিৰ আকাংক্ষা এৰি দিব পৰা নাছিল।

এই সংঘাতৰ মাজতো হানুচক কেৱল দায়িত্বহীন ব্যক্তি বুলি ক'ব নোৱাৰি। তেওঁ নিজৰ সৃষ্টিশীল সাধনাৰ মাজেৰে এক নতুন সম্ভাৱনাৰ সন্ধান কৰিছিল। তেওঁৰ চৰিত্রত শিল্পীৰ ব্যক্তিগত আকাংক্ষা আৰু পাৰিবাৰিক বাস্তৱতাৰ মাজত থকা দ্বন্দ্ব প্রকাশ পাইছে।

সহায় গ্রহণ কৰাৰ মানসিকতা

হানুচে নিজৰ কামত আনৰ সহায়ো গ্রহণ কৰিছিল। তেওঁৰ ভাতৃ এমিল, জেকব, লোহাৰ কাম কৰা বৃদ্ধ কাৰিকৰ আৰু আন কিছুমান ব্যক্তিয়ে বিভিন্ন সময়ত তেওঁক সহায় কৰিছিল।

বিশেষকৈ জেকবৰ আগমনে তেওঁৰ কামত নতুন গতি আনে। জেকবে তলা নির্মাণৰ কামত সহায় কৰাত হানুচে ঘড়ী নির্মাণত অধিক সময় দিবলৈ সক্ষম হয়।

ইয়াৰ পৰা হানুচৰ চৰিত্ৰৰ আন এটা দিশ প্ৰকাশ পায়। তেওঁ নিজৰ প্ৰতিভাক লৈ অহংকাৰী নাছিল। প্ৰয়োজনত আনৰ সহায় গ্ৰহণ কৰি কাম আগবঢ়াই নিয়াৰ মানসিকতা তেওঁৰ আছিল।

শাসকীয় অত্যাচাৰৰ বলি

হানুচৰ জীৱনৰ আটাইতকৈ কৰুণ দিশটো হৈছে তেওঁৰ সৃষ্টিৰ বাবে তেওঁ শাস্তি লাভ কৰা। তেওঁ আশা কৰিছিল যে ঘড়ীখন নিৰ্মাণ সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত সমাজে তেওঁৰ প্ৰতিভাৰ স্বীকৃতি দিব। কিন্তু শাসকীয় শক্তিয়ে তেওঁৰ সৃষ্টিক নিজৰ ক্ষমতা আৰু প্ৰতিপত্তি বৃদ্ধিৰ আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰে।

ৰজাই ভয় কৰিছিল যে হানুচে পুনৰ এনে ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰিব পাৰিব। সেয়ে তেওঁৰ চকু নষ্ট কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়া হয়। এই ঘটনাই হানুচৰ জীৱনক এক কৰুণ পৰিণতিৰ দিশলৈ লৈ যায়।

এইখিনিতে হানুচৰ চৰিত্ৰৰ মহত্ত্ব প্ৰকাশ পায়। তেওঁ নিজৰ প্ৰতিভা আৰু সৃষ্টিৰ প্ৰতি নিষ্ঠাৱান হৈ থাকিলেও ক্ষমতাশালী লোকৰ অত্যাচাৰৰ পৰা নিজকে ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে।

শিল্পীসত্তাৰ প্ৰতীক

হানুচ কেৱল নাটকখনৰ এজন ব্যক্তি নহয়; তেওঁ সমগ্ৰ শিল্পীসমাজৰ প্ৰতীক। যিসকল শিল্পীয়ে নতুন কিবা এটা সৃষ্টি কৰিবলৈ জীৱন উছৰ্গা কৰে, কিন্তু সমাজৰ ক্ষমতাশালী লোকৰ দ্বাৰা শোষিত হয়, হানুচে তেওঁলোকৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে।

তেওঁৰ চকু নষ্ট কৰা ঘটনাটোৱে প্ৰতীকী অৰ্থও বহন কৰে। ইয়াৰ দ্বাৰা শাসকীয় শক্তিয়ে শিল্পীৰ সৃষ্টিশীল ক্ষমতাক নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ধ্বংস কৰিবলৈ কৰা প্ৰচেষ্টাক প্ৰকাশ কৰা হৈছে।

সামৰণিত ক'ব পাৰি যে হানুচ চৰিত্ৰটো ভীষ্ম সাহনীৰ এক শক্তিশালী আৰু স্মৰণীয় সৃষ্টি। তেওঁৰ মাজত সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা, একাগ্ৰতা, অধ্যৱসায়, আত্মবিশ্বাস আৰু আত্মমৰ্যাদাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। একে সময়তে তেওঁৰ জীৱনৰ কৰুণ পৰিণতিয়ে শাসকীয় শোষণ আৰু শিল্পীৰ অসহায় অৱস্থাকো প্ৰকাশ কৰে। সেয়েহে হানুচ এজন ব্যক্তিমাত্ৰ নহয়; তেওঁ সৃষ্টিশীল মানুহৰ স্বাধীনতা আৰু মৰ্যাদাৰ প্ৰতীক।

প্রশ্ন ৯ ‘হানুচ’ নাটকত শিল্পী আৰু শাসকীয় শক্তিৰ সংঘাত কেনেদৰে প্ৰকাশ পাইছে, আলোচনা কৰা।

উত্তৰঃ ভীষ্ম সাহনীৰ ‘হানুচ’ নাটকৰ অন্যতম প্ৰধান বিষয় হৈছে শিল্পী আৰু শাসকীয় শক্তিৰ মাজত সংঘটিত সংঘাত। নাটকখনত হানুচ নামৰ এজন সাধাৰণ কাৰিকৰে নিজৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা আৰু কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ জৰিয়তে এখন বিশেষ ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰে। কিন্তু তেওঁৰ এই সৃষ্টিক শাসকীয় শক্তিয়ে সন্মান জনোৱাৰ পৰিৱৰ্তে নিজৰ স্বাৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বিচাৰে।

শিল্পীৰ স্বাধীনতা আৰু শাসকৰ ক্ষমতাৰ মাজত থকা এই সংঘাতৰ পৰিণতিত হানুচে অমানৱীয় অত্যাচাৰৰ সন্মুখীন হ’বলগীয়া হয়। নাট্যকাৰে এই ঘটনাৰ মাজেৰে ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰ, শিল্পীৰ শোষণ আৰু মানৱীয় অধিকাৰৰ প্ৰশ্নসমূহ উত্থাপন কৰিছে।

শিল্পীৰ সৃষ্টিশীল স্বাধীনতা

এজন শিল্পীৰ প্ৰধান শক্তি হৈছে তেওঁৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা। তেওঁ নিজৰ চিন্তা, কল্পনা আৰু দক্ষতাৰ জৰিয়তে নতুন সৃষ্টি কৰে। হানুচৰ ক্ষেত্ৰতো এই কথাৰ প্ৰতিফলন দেখা যায়।

হানুচ এজন তলা নিৰ্মাতা হ’লেও তেওঁৰ মনত এখন বিশেষ ঘড়ী নিৰ্মাণৰ সপোন আছিল। এই সপোন পূৰণৰ বাবে তেওঁ প্ৰায় সোতৰ বছৰ ধৰি পৰিশ্ৰম কৰে। তেওঁ বিভিন্ন কাৰিকৰী জ্ঞান আহৰণ কৰে আৰু বহু বাধা অতিক্ৰম কৰি নিজৰ কাম সম্পূৰ্ণ কৰে।

তেওঁৰ বাবে ঘড়ীখন কেৱল এটা যন্ত্ৰ নাছিল; ই আছিল তেওঁৰ প্ৰতিভা, সাধনা আৰু জীৱনৰ সাৰ্থকতাৰ প্ৰতীক। সেয়েহে ঘড়ী নিৰ্মাণৰ কামত তেওঁ সম্পূৰ্ণ স্বাধীনতা আৰু একাগ্ৰতা বিচাৰিছিল।

শাসকীয় শক্তিৰ স্বাৰ্থপৰতা

নাটকখনত শাসকীয় শক্তিৰ স্বাৰ্থপৰ ৰূপ স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। ঘড়ীখন নিৰ্মাণ সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত ৰজা আৰু আন ক্ষমতাশালী লোকসকলে ইয়াৰ ওপৰত নিজৰ অধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ বিচাৰে।

তেওঁলোকে ঘড়ীখনক কেৱল হানুচৰ ব্যক্তিগত সৃষ্টি হিচাপে নাচাই ৰাজনৈতিক প্ৰতিপত্তি আৰু সামাজিক প্ৰভাৱ বিস্তাৰৰ মাধ্যম হিচাপে গণ্য কৰে। ইয়াৰ ফলত শিল্পীৰ সৃষ্টিৰ ওপৰত শাসকীয় নিয়ন্ত্ৰণ প্ৰতিষ্ঠা হয়।

শাসকীয় শক্তিয়ে হানুচৰ পৰিশ্ৰম আৰু প্ৰতিভাৰ প্ৰতি যথোচিত সন্মান প্ৰদৰ্শন নকৰে। বৰং তেওঁৰ সৃষ্টিক নিজৰ ক্ষমতাৰ অংশ কৰি ল'বলৈ চেষ্টা কৰে।

শিল্পীৰ শোষণ

হানুচৰ জীৱনৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ কৰুণতা হৈছে তেওঁ নিজৰ সৃষ্টিৰ পৰা প্ৰকৃত স্বীকৃতি আৰু স্বাধীনতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁ বহু বছৰ ধৰি কঠোৰ পৰিশ্ৰম কৰি ঘড়ীখন নিৰ্মাণ কৰিছিল। কিন্তু ঘড়ীখন সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত শাসকীয় শক্তিয়ে তেওঁক নিজৰ স্বাৰ্থৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে।

এজন শিল্পীৰ সৃষ্টিৰ প্ৰকৃত মূল্য তেওঁৰ সৃষ্টিশীল পৰিশ্ৰমৰ সৈতে জড়িত। কিন্তু শাসকীয় শক্তিয়ে এই মূল্য উপলব্ধি নকৰি সৃষ্টিৰ ওপৰত একচেটিয়া অধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰে।

এইদৰে নাট্যকাৰে দেখুৱাইছে যে ক্ষমতাশালী শ্ৰেণীয়ে বহু সময়ত সাধাৰণ মানুহৰ প্ৰতিভা আৰু পৰিশ্ৰমৰ পৰা লাভৱান হয়, কিন্তু সেই মানুহজনৰ অধিকাৰ আৰু মৰ্যাদাক স্বীকৃতি নিদিয়ে।

হানুচৰ চকু নষ্ট কৰা ঘটনা

নাটকখনৰ আটাইতকৈ হৃদয়বিদাৰক ঘটনা হৈছে ৰজাৰ নিৰ্দেশত হানুচৰ চকু নষ্ট কৰা। ৰজাই আশংকা কৰিছিল যে হানুচে পুনৰ একেধৰণৰ ঘড়ী নিৰ্মাণ কৰিব পাৰে। সেয়ে তেওঁ যাতে পুনৰ এনে সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে, তাৰ বাবে তেওঁৰ চকু নষ্ট কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়ে।

এই ঘটনাই শাসকীয় শক্তিৰ নিষ্ঠুৰতা আৰু শিল্পীৰ স্বাধীনতাৰ ওপৰত কৰা আক্ৰমণৰ চৰম ৰূপ প্ৰকাশ কৰে।

চকু হৈছে মানুহৰ দৃষ্টিশক্তিৰ প্ৰতীক। এজন শিল্পীৰ বাবে চকু কেৱল দেখাৰ মাধ্যম নহয়; ই পৰ্যবেক্ষণ, কল্পনা আৰু সৃষ্টিৰো এক গুৰুত্বপূৰ্ণ উপাদান। সেয়ে হানুচৰ চকু নষ্ট কৰাৰ অৰ্থ হৈছে তেওঁৰ সৃষ্টিশীল ক্ষমতাক ধ্বংস কৰাৰ চেষ্টা।

ধৰ্মীয় আৰু সামাজিক শক্তিৰ ভূমিকা

নাটকখনত কেৱল ৰজাই নহয়, ধৰ্মীয় প্ৰতিষ্ঠান আৰু ব্যৱসায়িক গোষ্ঠীৰ ভূমিকাও গুৰুত্বপূৰ্ণ। হানুচৰ ঘড়ী নিৰ্মাণৰ কামত গীৰ্জাৰ পৰা সাহায্য লাভ কৰাৰ প্ৰসংগ আছে। আনহাতে, ব্যৱসায়ী আৰু নগৰ প্ৰশাসনৰ লোকসকলেও ঘড়ীখনৰ সৈতে জড়িত হৈ পৰে।

ইয়াৰ মাজেৰে নাট্যকাৰে দেখুৱাইছে যে সমাজত ৰাজনৈতিক, ধৰ্মীয় আৰু অৰ্থনৈতিক শক্তিসমূহে বহু সময়ত পৰস্পৰৰ স্বাৰ্থত কাম কৰে। সাধাৰণ মানুহৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা আৰু পৰিশ্ৰম এই শক্তিসমূহৰ মাজত শোষিত হ'ব পাৰে।

নাটকখনৰ প্ৰতীকী তাৎপৰ্য

'হানুচ' নাটকখনৰ ঘটনাসমূহৰ প্ৰতীকী অৰ্থও আছে। হানুচ হৈছে সৃষ্টিশীল শিল্পীৰ প্ৰতীক আৰু ৰজা হৈছে ক্ষমতাশালী শাসকীয় ব্যৱস্থাৰ প্ৰতীক। ঘড়ীখন হৈছে শিল্পীৰ সাধনা আৰু সৃষ্টিৰ প্ৰতীক।

ঘড়ীখনৰ নিৰ্মাণ সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছতো হানুচে সুখ আৰু স্বাধীনতা লাভ কৰিব নোৱাৰে। ইয়াৰ দ্বাৰা প্ৰকাশ পাইছে যে কেৱল সৃষ্টি কৰিলেই শিল্পীৰ সামাজিক মুক্তি নিশ্চিত নহয়। শিল্পীৰ সৃষ্টিক সন্মান জনোৱা আৰু তেওঁৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাটোও সমাজৰ দায়িত্ব।

নাটকখনৰ আন এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ হৈছে—শিল্পীৰ শৰীৰক আঘাত কৰিব পাৰি, কিন্তু তেওঁৰ সৃষ্টিৰ মূল্য আৰু ঐতিহাসিক তাৎপৰ্যক সম্পূৰ্ণৰূপে ধ্বংস কৰিব নোৱাৰি।

বৰ্তমান সমাজত নাটকখনৰ প্ৰাসংগিকতা

'হানুচ' নাটকখনৰ বিষয়বস্তু বৰ্তমান সমাজতো প্ৰাসংগিক। আজিও বহু শিল্পী, লেখক, বিজ্ঞানী আৰু উদ্ভাৱকে নিজৰ সৃষ্টিৰ যথাযথ স্বীকৃতি লাভ নকৰে। বহু সময়ত ক্ষমতাশালী ব্যক্তি বা প্ৰতিষ্ঠানে তেওঁলোকৰ সৃষ্টি নিজৰ স্বাৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰে।

সৃষ্টিশীল মানুহৰ স্বাধীনতা, বৌদ্ধিক সম্পত্তিৰ অধিকাৰ আৰু মানৱীয় মর্যাদা সুৰক্ষিত কৰাটো এখন সুস্থ সমাজৰ দায়িত্ব। এই দৃষ্টিকোণৰ পৰা ‘হানুচ’ নাটকখন কেৱল অতীতৰ কাহিনী নহয়; ই বর্তমান সমাজৰ বাবেও এক গুৰুত্বপূর্ণ সতর্কবাণী।

সামৰণিত ক’ব পাৰি যে ‘হানুচ’ নাটকখনত ভীষ্ম সাহনীয়ে শিল্পী আৰু শাসকীয় শক্তিৰ সংঘাতৰ মাজেৰে ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰ আৰু সৃষ্টিশীল মানুহৰ শোষণৰ কৰুণ ছবি দাঙি ধৰিছে। হানুচৰ চকু নষ্ট কৰাৰ ঘটনাই এই সংঘাতৰ চৰম পৰিণতি প্রকাশ কৰে। নাটকখনে আমাক শিকায় যে শিল্পী আৰু সৃষ্টিশীল প্রতিভাৰ স্বাধীনতা সুৰক্ষিত কৰাটো সমাজৰ এক গুৰুত্বপূর্ণ দায়িত্ব।

নাটক খনৰ বিশেষভাৱে মনত ৰাখিবলগীয়া কথাঃ-

১. নাট্যকাৰ: ভীষ্ম সাহনী।

২. অসমীয়া অনুবাদক: নিবজনা মহন্ত বেজবৰুৱা।

৩. কেন্দ্রীয় চৰিত্র: হানুচ।

৪. হানুচৰ পত্নী: কাটিয়া।

৫. জীয়েক: ইয়াংকা।

৬. ভাতৃ: এমিল (পাদুৰি)।

৭. সহায়ক চৰিত্র: জেকব, বৃদ্ধ লোহাৰ কাৰিকৰ আদি।

৮. ঘড়ী নির্মাণৰ সময়: প্রায় সোতৰ বছৰ।

৯. নাটকখনৰ মূল বিষয়: শিল্পীসত্তা, সৃষ্টিশীল স্বাধীনতা, শাসকীয় শোষণ আৰু মানৱীয় মর্যাদা।

বিশেষ টোকা: নাট্যকাৰ ভীষ্ম সাহনীয়ে নিজেই স্পষ্ট কৰিছে যে ‘হানুচ’ সম্পূর্ণ ঐতিহাসিক নাটক নহয়; প্রাগৰ এটা প্রচলিত কাহিনীৰ আধাৰত তেওঁ ইয়াৰ অধিকাংশ ঘটনা কল্পনাৰে নির্মাণ কৰিছে। নাটকখন প্রথম মঞ্চস্থ হৈছিল ১৮ ফেব্রুৱাৰী, ১৯৭৭ তাৰিখে দিল্লীৰ শ্রীৰাম চেণ্টাৰত।